Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

# БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 71 (17194) | 1986 оной мартын 25, вторник | Сэн 3 мүн.

## РЕСПУБЛИКЫН КОММУНИСТНУУДАЙ ЗОРИЛГОНУУД

...XXVII съезд манай ороной социально-экономиче... хурдадхалгын, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан ... сахин хамгаалгын, улам бэхижүүлгын түлөө тэмсэ... шата боложо түүхэдэ орохо. Съезд ленинскэ, боль... һо заншалнуудта үнэн сэхээр, партиин, совет обще... ажабайдалай табиһан үндэһэн шухала асуудал... харюу үгөө, совет хүнүүдэй урда табигдаад байһан ...нүүдые бэелүүлгын гол шэглэлнүүдые заагаа. КПСС-... Политическэ элидхэл тушаа съездын батлан абаһан ... партиин Программын шэнэ найруулга дотор со... шанарай талаар шэнэ шатые туйлаха харгы за... тодорхойлогдобо. Партиин ЦК-гай апрелиин (1985 он) ... тобшололнуудые саашадань хүгжөөһэн эдэ доку... марксизм-ленинизмын үзэл сурталые зохёохы ёһоор ... горитой ехэ нэмэри болоо гээд партиин Буряа... обкомой болон Улаан-Үдын горкомой һаяхан болоһон үн... хамтын пленум дээрэ тэмдэглэгдэбэ.

...орондо байгуулагдаһан социалис обществые улам ... хүгжөөхэ, ажабайдалай социалис тухэл шэнжые ..., ажалшадай ажана байдалые, соёл болбосоролые ... дээшэлүүлхэ гэһэн партиин холын хараата ... тусэбүүдые болон социальна политикые бэе... түлөө үйлэдбэриие улам түргэноор хүгжөөхэ, ашаг ... дээшэлүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха ... гэһэн съездын тобшололые пленумдэ хабаадагшад бү... дэмжээ. Имагтал эдэ зорилгонуудые бэелүүлхээр ...1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй ... ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд до... ...агдаһан байба.

... хүтэлбэриин түхэл маяг болон онол аргануудые ..., эмхидхэлэй-политическэ хүдэлмэриие хубилган ... ашаар партиин үүргые улам дээшэлүүлхэ, ажа... бүхы һалбаринуудта тэрэнэй нүлөөе үргэдхэхэ гэ... табигдана.

...бликымнай коммунистнууд, ажалшад бүхы совет арад... хамта партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые сэдь... угтажа, тэрэнэй хараалһан түсэбүүдые бэелүүлхын ... зоримгойгоор, зохёохы ёһоор ажаллахаар бэлэн ... мэдүүлнэ гээд хамтын пленум дээрэ үгэ хэлэгшэд ...

... ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй һүүлдэ үнгэр... республикын экономико хурданаар хүгжэжэ ..., ажалай бүтээсэ дээшэлээ, промышленна продук... нэмээ. Хүдөө ажахын продукци урданайхиһаа ... үйлэдбэрилэгдэдэг болоһон байха юм.

... хамта республикымнай экономикын хүгжэлтын даб... КПСС-эй XXVII съездын табиһан зорилгонуудта бүрин ... харюусанагүй гэжэ пленум дээрэ шүүмжэлэгдээ. ... ажахын зарим һалбаринуудта, илангаяа промышлен... техническэ талаар һэльбэн зэбсэгжүүлгэ, гол фонд... болон үйлэдбэрилэгдэдэг продукциие шэнэдхэлгэ, ... туйлалтануудые, түрүү технологиие нэбтэрүүлгэ уи..., Барилгашад хүдэлмэриингөө хэмжээ мүртэй нэ..., барилгын шанар һайжарнагүй, һомологдоһон зөөри ... саг болзортоо харюулагданагүй гээд пленум дээ... ...һэниинь үндэһэтэй. Олонхи колхоз, совхозууд мал ... продукци үйлэдбэрилхэ түсэбүүдэй дүүргэлтые ханга... үндэр ашаг үрэтэй технологи нэбтэрүүлгэдэ дутагдал... байһаар. Республикын агропромышленна комплек... хүтэлбэрилхы органууд хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг ... дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлгые нобшоруулна. ...ортын, хэлхээ холбооной предприятинуудай, хүн зониие ... наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, бэе... сахилгын, соёлой талаар хангаха албан зургаануу... ...дэ дутагдалнууд бии байһаар гээд пленум дээ... ...гдэбэ.

... коллективүүдэй түсэбүүд болон уялгануудаа ... таарамжатай эмхидхэлэй хүдэлмэри партийна ... ябуулха, журам шангадхаха, гурим сахиха та... ...нүүдые абаха уялгатай. Партиин съездын таби... ...һээ уламжалан, партиин горкомууд, райко... ...хүтэлбэрилхы онол аргануудаа нарижуулха, кадрнууд... ...ээ шангадхаха болоно.

...-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бүримүһэн ..., тэдэниие ажал хүдэлмэриингөө хүтэлбэри бол... ...лүүлхэ талаар пленум эмхидхэлэй-политическэ хэм... ...тусэб батлаба. Партиин съездын дүн... болон тэрэнэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ зорилго... партийна комитедүүдэй пленумүүд гү, али партийна ... суглаанууд дээрэ, партийна эхин организаци... суглаанууд дээрэ зүбшэгдэхэ байна. Түүхэтэ съездын ...бэринүүдые бэелүүлхын тула нэн түрүүн байгша оной, ... хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэлгэдэ, эм... болон политическэ хүдэлмэриие эдэбхижүүлгэдэ, ..., социальна хүгжэлтые, коммунис ёһоор хүмүү... хүтэлбэрилгын онол аргануудые нарижуулгада гол ... хандуулха шухала гээд пленум дээрэ үгэ хэ... тэмдэглэбэ.

...тиин ЦК-гай Политическэ элидхэлэй, мүн съездын ... документнүүдэй гүнзэгы удхые хүн бүхэндэ гүнзэ... ойлгуулха, энэ хүдэлмэридэ партийна, совет, ажахын, ..., комсомолой хүтэлбэрилхы кадрнуудые, үзэл ... хүдэлмэриин эдэбхитэдые үргэноор хабаадуулха ...

...дын документнүүдые хүнүүдтэ ойлгуулхадаа, тэдээн ... хараалагдаһан зорилгонуудые социально-экономиче... хүгжэлтые хурдадхалгатай, үйлэдбэриин ашаг үрые ...тэй, эрдэм-техникын туйлалтануудые, түрүү дүй ... нэбтэрүүлгэтэй тон нягта холбоотойгоор эмхидхэхэ ... табигдана. Продукциин шанарые һайжаруулха, журам, ... шангадхаха, зохёохы ажалда, һүбэлгэн бэдэрэлгэ... таарамжатай эрхэ байдал хангаха, социальна асуу... ...дые үнэн зүбөөр шиидхэхэ социализмын ёһо гури... сахиха хэрэгтэ энэ бүхы эмхидхэлэй хүдэлмэри хү... ...лөө үзүүлхэ ёһотой.

... коллектив бүхэндэ съездын тогтооһон партийна ... үндэр эрилтын, большевик үнэн сэхэ ябадалай, ду... ...нүүдые ноусагүйгөөр элиршэлгын ба тэдэниие эрид ... зайсуулгын оршон байдалые батадхан нэбтэ..., табигдаһан зорилгонуудые хэлбэришэгүйгөөр ... партийна комитедүүд болон партийна органи... ... пленум дээрэ уялгалагдаба.

«...ШЭМТЭЙ ШАНГААР ХҮДЭЛХЭ САГ ЕРЭЭ. МАНАЙ ...ДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЭ, СОВЕТ ОБЩЕСТВЫЕ НАРИЖУ... ҺАЙЖАРУУЛХА, ТҮРЭЛ СОЦИАЛИС ГЭРЭЭ ШЭНЭД... ТАЛААР ЕХЭ ХҮДЭЛМЭРИДЭ ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ...ХЫЕ КОММУНИСТ БҮХЭНИИЕ, СОВЕТ ХҮН БҮХЭ... ПАРТИМНАЙ УРЯАЛНА», — гээд партиин ЦК-гай Ге... секретарь нүхэр М. С. Горбачев КПСС-эй XXVII ... түгэсхэлдэ хэлээ һэн. Энэ уряадань харюу болгон, ... үндэр бүтээсэтэ ажалаараа, үнэтэ үүсхэл эдэб... шэмэглээл!

## ...ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

...-эй Верховно Соведэй Президиум тоолон тодорхой... техникын ба информатикын талаар СССР-эй ниитэ со... ...нэй комитедые байгуулба.

## ...ҮХЭТЭ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ ТАЙЛБАРИЛАН ОЙЛГУУЛНА

... ороной ажабайдалай эрид хубилалтын шатада олониитын ... үүсхэлгын, зохёохы ёһоор бэдэрэлгын гол шэнжэ ... плакат зурадаг совет уран зураашадай бүтээлнүүд ... харуулна. Мартын 21-дэ «Плакат» хэблэлдэ боло... пресс-конференци дээрэ КПСС-эй XXVII съездын түүхэ... ...бэринүүдые тайлбарилан ойлгуулха үүргэтэй шэнэ ... тухай хөөрэлдөөн болобо.

...нүүдэй ороной, бүхы түби дэлхэйн ерээдүй тээшэ хай... хараха арга олгоһон партийна хуралдаанай материал... удхые плакадууд элирүүлэн харуулна. «Эб найрамдал, ... зоной ажана тэниглэн, зол жаргалта байдал — КПСС-эй ... хуули ёһо мүн», «Амгалан тайбан байдалай аша ту... атом болон замбуулиниие хэрэглэхэ» гэһэн графическа ...нүүд, «олониитэ ажалшадай зохёохы эдэбхи үүсхэлые ... хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые бэелүүл... гэһэн ба бусад панно-плакадууд тэдэнэй дунда бии. ... зураашад Ю. Круглов, С. Раев, В. Черемных, Р. Сурья... гэгшэд тэдэниие бүтээгээ юм.

«Плакат» хэблэлэй бэлдэһэн 170 бүтээлнүүдэй тоодо харуу... ойлгуулха пособинууд, диапозитивүүд, хэблэлэй бусад ... продукци ороно. Тэдэнэр бүхыдөө 15 миллионһоо ... хэлэгээр гаргагдаа. [ТАСС].

**КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө**

— Ажалай бүтээсэ 4,8 процентээр дээшэлүүлэгдээ,— гэжэ тус лесхозой директор Г. Б. Батуев хөөрэнэ. — Нёдондо урагшатай һайнаар ажаллаһан тула байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэбые технико-экономическа бүхы дүнгүүдэйнь талаар болзорһоонь урид дүүргэхэ арга боломжотойбди.

Ш... шуулай, Р. К. Мухутдиновай ударидадаг хюрөөдэмэл материалнуудые үйлэдбэрилдэг хүдэлмэришэд, бусад эрхим ажалаараа шалгарна.

Б. ГАДЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Станочнигууд В. Забелин Р. Цырегоров хоёр. 2. Жолоошон В. Добычин.

Авторай фото.



## АША ТУҺАТАЙГААР

Яруунын ажахынууд хоорондын лесхозой коллектив һүүлэй хэдэн жэлэй туршада ажалай эрхим үрэ дүнгүүдые туйлажа, районой хүдөөгэй барилгашадта аша туһатайгаар хүдэлнэ. Жэшээлбэл, нёдондо продукци худалдаха түсэб 121 мянган түхэригээр үлүүлэн дүүргэжэ, мүн лэ түсэбһөө гадуур байрын нэгэ гэр барижа, ашаглалгада тушааһан байха юм.

Энэ лесхозой коллективтэ гээгдэнги участок, бригада үгы юм. Ой соо модо бэлдэлгэдэ мастер А. П. Петровой бригада эрхимлэнэ. Жолоошод Ц-Д. С. Цыренов, Г. Н. Телешев, В. А. Добычин гэгшэд модо зөөхэ нормоёо үдэр бүхэндэ үлүүлэн дүүргэнэ. Барилгын материалнуудай цехтэ Н. В. Петровой хүтэлбэрилдэг модошо дарха...



## ТҮСЭБҮҮДЭЭ ҮЛҮҮЛБЭ

Зэдын районой Борьёогой совхозой, Мухар-Шэбэрэй районой Заганай колхозой малшадай гаргаһан үүсхэлые дэмжэһэн Түнхэнэй районой колхоз, совхозууд байгша оной никтын малай үбэлжэлгые эмхитэй гуримтайгаар үнгэргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Тус мүрысөөндэ муу бэшэ дүнгүүдые туйлажа эхилэнхэй. Тиигэжэ КПСС-эй XXVII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ районоймнай гурбан ажахы эршэтэйгээр ажаллажа, гүрэндэ һү тушааха байгша оной түрүүшын кварталай түсэбтэ даабаринуудые сүм бэелүүлээ. «Восточные Саяны» колхозой һү һаалиин фермын һаалишад 1986 оной I кварталда 2 мянган центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбтэй юм. Тэрэнээ 5 центнерээр үлүүлбэ.

Тэрэшэлэн Түнхэнэй совхозой 3 фермын һаалишад жэлэй эхин һаранудта оролдосотойгоор хүдэлжэ, нэгэдэхи кварталай түсэбтэ даабаринуудые 14 центнерээр үлүүлэн дүүргэбэ. «Сибиряк» колхозой малшад энэл хугасаа соо эдэбхитэй шударгыгаар хүдэлжэ, гүрэндэ һү, мяха худалдаха даабариһаа гадуур—һү 61 центнер, мяха 40 центнер худалдаба.

Туйлагдаһан эдэ амжалтанууд түбхын түрүүндэ дээрэ дурсагдаһан 3 ажахын һү һаалиин фермэнүүдэй һаалишадай оруулһан хубитаһаа эшэ үндэһэтэй. Эдэ ажахынуудай малшад, һаалишад болон тэжээл буйлуулагшад бии байгаа арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэн, байгша оной түрүүшын хахад жэлэй, бүхыдэнь жэлэй түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхэ уялгануудые абаад, КПСС-эй XXVII съезд дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ хубитаяа оруулхые эрмэлзэнэ.

Ж. ЮБУХАЕВ,
манай корр.

**РЕПОРТАЖ**

## ЗУУТАНАЙ ЗЭРГЭДЭ ОРОХОЛ ХА

Үбэлэй хүйтэниие гэмгүй дабахаар эрга шадалаараа оролдожо байһан хонишодой үни хүлеэһэн хабарай эхин һара одоошье гаража, үдэртөө газаа нилээд игаабаритай дулаан болоо юм. Совхозой түб — Георгиевка һууриһаа холо бэшэхэнэ, зүүн хойно оршодог Мэгэын — Эбэртэ үбэлжэжэ байһан Ендон Балмадаевич Цыренжаповай даадаг отарада эхэ хонидынь хурьгалжа дүүрэхэ дүтэлэнхэй, туха сүлөөгүй хаһань үргэлжэлһөөр байба.

Тус бригадада 600 эхэ хонин даалгагданхай. һүүлэй мэдээгээр эндэ 510 хурьган абтаад, гарза хоролтогүй түлжүүлэгдэнэ. Хони, хурьгадайнь ута байра соо дулаахан, агаарыньшье сэбэр. Набтархана аад, хүнгэхэнөөр хэгдэһэн хаалтанууд соо хурьгад ехэ, багаараа илгагдашанхай.

— Хонинай долоодохи жэлээ хурьгалханьдаа. Хүшэ тамираар барагшье һаа, хүгшэн хонид гээшэмнай өөрыгөө харуулаал юм бээзэ. Эхирнүүд бага зэргэ бии. Мүнөө гушаад эхиртэйбди. Мүнөө тэжээлээр элбэг байжал бараг гарасалданабди,— гэжэ ахалагша хонишон Ендон Балмадаевич Цыренжапов хөөрөө һэн.

Ендон Цыренжапов совхоздоо 20 жэлэй туршада хонишоноор ажаллаха үедөө табан удаа зуутанай зэргэдэ гараа һэн. Мүнөө түл абалгын үедэ тус отарада залуушуул Дагба Цыбиков, Наташа Цыцырунова. Ендон Балмадаевичай һамган Лилия Прокопьевна, бэринь Удбалма Цыденова гэгшэд хурьгашанаар ажаллана.

Хорин жэлэй туршада таһалгаряагүй хони үсхэбэрилгэдэ ажаллажа ябаһан Ендон Цыренжапов совхоз соогоо эгээл дүршэл, шадабаритайшуулай тоодо ородог юм. Голодоһондо гаргагдахынгаа урда хурьгалжа байһан энэ һүрэг хони даажа абахадань, хүршэ хонишодынь гайхалсаһаншье байха. Намартаа гэхэ гү, али эхэ хонидоо үрэжүүлхэ хаһын эхилтэр тэрэ һүрэгөө ногоо элбэгтэй бэлшээридэ бэлшээжэ, хүшэлүүлжэ таргалуулһан байгаа.

Ногоондоо һайса таргалһан хонид олоороо ототой боложо, искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэринь тон богони болзорто үнгэрөө юм.

— Намартаа эхэ хонидыемнай городһоо ерэһэн студентка искусственна аргаар үрэжүүлээ һэн. Абаһаар хоног соо 30—35 хурьган абтагша һэн. Мүнөө заримдаа 3 — 4 хурьган гарана. Үнэхөөроо хүндэхэн байна даа. Хурьгалай олоороо гаража байха үедэ энэ байра сооһоо холодохын аргагүй байда. Бэлэй, һаядаа хурьгадай гараханьүсөөрхэ даа,—гэжэ Лилия Прокопьевна хөөрэнэ.

Мэгэын—Эбэрэй үбэлжөөндэ түбхинэһэн эдэ хонишод байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 91-һээ үсөөн бэшэ хурьга абажа түлжүүлхэ социалис уялга абанхай.

Хонидой ута байрын урдуурхи үбһэнэй хашаа соо һолоомон, зелёнко, һайхан үбһэн хүсэд хүрэхоор асарагданхай. Наагуурнь хэдэн багахан хашаа. Тэндэнь хурьгалһан, хурьгалха дүтэлһэн, мүн хүшэ тамираар һула хонид илгагдажа амяарлагдаад, шанартай тэжээлээр хооллуулагдана. Хонишод һүрэгөө бүлеэдхэгдэһэн үһаар үндалуулдаг юм.

Хурьгадай байра һаруул, хуурай. Ханада бүхэлэгдэһэн шкаф соо түргэн туһаламжын ветеринарна аптечкэ бии. Мүн загаһанай тоһон, минеральна бусад нэмэлтэ тэжээл асарагданхай. Ута байрын тэгэн дунда тодхогдоһон электрокалориферай дулаан агаар ута бүдүүн соргоор тарана.

— Партиимнай ээлжээтэ съезд хүдэлмэриеэ эхилжэ саашанхи хүгжэлтын харгы замые заажа үгэбэ. Даб дээрээ хурьгад һайн даа. Эхынгээ ууряг, һүндэ садана. Һаянай газаа дулааржа, зохид болоо. Байгша он түүхэтэ удхашанартай байһаараа илгарна. Тиимэһээ манай коллектив абаһан социалис уялгаяа заабол дүүргэхээр эрмэлзэнхэй ажаллана,—гэжэ Ендон Балмадаевич Цыренжапов хэлээ һэн.

Март һара гаража, үдэрэй хэды ута болобошье, наран орохо тээшээ тонгойбо. Хонишод түллэһэн хонидоо байрадань оруулжа, хурьгадтайнь ниилүүлнэ. Энэ үедэ Ендон Балмадаевич хурьгалха хонидоо наринаар шалган хаража, үдэшынгөө ажал хэхээр бэлдэнэ. Тобшолбол, хоридохи үбэлжэлгээе үнгэргэжэ байһан энэ хонишоной бригадада түл абажа түлжүүлхэ харюусалгата хаһань урда мэтэ урагшатайгаар үнгэржэ байна.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Хоринн районой «Георгиевский» совхоз.

## ЛЕНИНСКЭ КОМСОМОЛОЙ ШАНГАЙ ЛАУРЕАТ

Жэл бүхэндэ ороной 250 шахуу залуу ажалшад үйлэдбэриин талаар Ленинскэ комсомолой шангай лауреадуудай зэргэдэ нэмэн жагсадаг гээшэ. Энэ үндэр нэрэ зэргэ хадаа социалис мүрысөөндэ имагтал тусгаар үрэ дүнгүүдые туйлагшадта олгогдодог байна.

Ленинскэ комсомолой шангай талаар ВЛКСМ-эй ЦК-гай Комиссиин зуршалгые хаража үзөөд байхадаа, үйлэдбэриин талаар Ленинскэ комсомолой 1985 оной шан олгохо тухай тогтоол ВЛКСМ-эй ЦК-гай бюро баталан абаа.

Социалис мүрысөөндэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһанай түлөө, тэжээлээ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэһэнэй, эрдэм болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэноор нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр мал ажалай продукци үйлэдбэрилгэдэ өөрынгөө хубитые ехээр оруулһанай, тэрэнэй шанарые һайжаруулһанай түлөө Буряадай АССР-эй Ивалгын районой Оронгын совхозой механизатор Доржиев Сергей Доржиевичта Ленинскэ комсомолой шан тэрэ тогтоолоор олгогдобо.

## БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ээлжээтэ заседани боложо, республикын экономическа ба социальна хүгжэлтын зарим шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд, тусхай тогтоолнуудые баталан абаа.

1985 — 1986 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ Баргажанай районой ажахынуудта мал ажалай продукци үйлэдбэрилгэ ба гүрэндэ тушаалга тухай тус районой Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. Я. Маховай тоосоо шагнаад, байгша оной үбэлжэлгэ урдахи жэлнүүдэйхиһээ эмхитэйгээр, тэжээлэй муу бэшэ нөөсэнүүдтэй үнгэржэ байна гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ. Үбэлэй үедэ һү һаали зарим тэды дээшэлээ, тиигэжэ мяха, һү тушааха талаар нэгэдэхи кварталай түсэб дүүргэгдэхэ аргатай болонхой. Малай гарзалха ушар хороо. Малшадые ажаһуудалай, соёлой, худалдаа наймаанай, медицинын талаар хангаха хүдэлмэри нютагай Соведүүдэй хиналтада абтанхай.

Теэд үбһэ тэжээл урданайхиһаа ехээр нёдондо бэлэдхэбэшье, һанаһанда хүрэмэ ашаг шэмэ абтанагүй. Зарим ажахынуудта малай байранууд, тэжээлэй цехүүд болон кухнинүүд гүйсэд һайнаар бэлдэгдээгүй байшоо. Тиимэһээ бүхы тэжээлээ ашаг үрэ ехэтэйгээр, гамтайгаар хэрэглэхэ ябадал туйлагдаагүй. Мал олоор һубайрна. Зоотехническэ тоо бүридхэл һулаар табигданхай. 100 эхэ мал бүхэнһөө тон үсөөн тугал, хурьгад абтана. Бодоной, Баргажанай совхозуудта үнеэдэй тоо хороо. Техник-үрэжүүлэгшэд дуталдана, тиигэбэшье тэдэниие бэлдэхэ хүдэлмэри һулаар табигданхай. Мүнөө нэгэшье хүн курсада һуранагүй. Түрүү малшадай дүй дүршэл, онол аргануд гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэнэгүй, үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэгүй. Мал шахан таргалуулха хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Тиимэһээ үнгэрһэн хоёр һара соо гүрэндэ тушаагдаһан 202 үхэрэй 45 процентнь туранхай мал байгаа. Бодоной совхоздо шахажа байһан малайнь шэгнүүр суудхэдэ оройдоол 220 граммаар нэмэнэ. Ажалай түлбэри мал ажал дээрэ гуримшуулагданагүй. Мүн бусадшье дутагдалнууд малай үбэлжэлгын үедэ үзэгдэһэн зандаа.

Эдэ бүхы дутуу дундануудые усадхажа, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, гарза хоролто эрид усадхаха, гүрэнэй түсэб бүхы талаарнь гүйсэд дүүргэхэ бодото хэмжээнүүдые абахыень Баргажанай райгүйсэдкомые Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалаа.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, шанарыень һайжаруулха ба ассортиментыень үргэдхэхэ талаар Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой хэжэ байһан хүдэлмэри тухай тус заводой директор В. В. Саржан тоособо. Энэ талаар бага бэшэ оролдолго хэшээл гаргагдажа, түсэбтэ даабаринууд дүүргэгдэжэ байбашье, энэ ехэ предприятиин арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй, үдэр бүриин шанга анхарал хандуулагданагүй гэжэ тэмдэглэгдээ. Юуб гэхэдэ эндэ бүтээгдэһэн хэдэ хэдэн эд хэрэгсэлнүүдые хүн зон абахаяа болинхой, тиигэжэ тэдэниие үйлэдбэрилэн гаргалга бага болоо. Харин ажалшадай ехээр абадаг электро-вафельница гэхэ мэтые улам ехээр гаргадаг болохо хэмжээнүүд тон удаанаар бэелүүлэгдэнэ. Һ... лэй хоёр жэлэй туршада ... сэбтэ даабаринууд бүхыд... дүүргэгдээгүй байха юм. ... водой хүтэлбэри, конструкто... ско-технологическа бюро ... нэ эд бараа зохёохо, үйл... бэрилдэг болохо талаар эд... хи үүсхэл гарганагүй. Тэ... шэлэн хүн зондо хэрэг... хангалгын шэнэ түхэл м... гуудые нэбтэрүүлхэ тала... тодорхой хараа түсэбүүд ... водто байхагүй. Заводой ... дэлмэрилэгшэдэй салин х... һэнэй 1 түхэриг бүхэндэ т... ложо үзэхэдэ, арадай хэр... лэмжын оройдоол 6,5 мүн... нэй эд бараан эндэ гаргагдана. Харин республикын дунда зэргын иимэ үрэ дүн 74 мүнгэндэ хүрэдэг байха юм. Энэмнай эсэсэй эсэстэ тус асуудалда ямараар хандадагай эли тодо гэршэ болоно бшуу.

Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдэй эрилтын ёһоор, арадай үргэн хэрэглэмжын эд хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха ябадалые эрид хубилгажа, эрхим шанартай продукци ехээр гаргадаг болохо хэмжээнүүдые абахыень Министрнүүдэй Совет тус заводой дирекциие уялгалба.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет «Республикын предприятинууд, организацинууд болон эмхи зургаануудай хамһабариин ажахынуудай хүдэлмэриие һайжаруулха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаба. Мүнөө үедэ республика доторнай хамһабариин 163 ажахы байгуулагдажа, 45 мянган гектар газар, тэрэ тоодо 31,3 мянган гектар хүдөө ажахын элдүүрилгын газар даалгагданхай. Эндэһээ бага бэшэ хартаабха, овощ, мяхан, һүн, үндэгэн абтадаг байна.

Гэбэшье энэмнай тон бага. Республикын томо томо предприятинууд болон албан зургаанууд хамһабариин ажахынуудгүй байһан зандаа. Даалгажа үгтэһэн газараа һайнаар элдүүрилнэгүй, ашаг үрэнь үшөөл бага, мал ажалһаа абтадаг продукциин хэмжээн бирагүй зандаа. Ушар тиимэһээ эдэ дутагдалнуудые гүйсэд усадхажа, эдеэ хоолой асуудалые шиидхэлгэдэ тэдэнэй оруулдаг хубитые эрид дээшэлүүлхэ ёһотой гэжэ Министрнүүдэй Совет зааба. Энээнтэй хамта республикын Агропром хамһабариин ажахынуудта тусхай газар хубааралжа үгэхэ, үрэһөө, үүлтэртэ малаар, техникэ болон машинаар хангаха асуудалые дүүрэн шиидхэхэ уялгатай гэжэ тэмдэглэгдээ.

Буряадай АССР-эй эд хэрэглэгшэдэй кооперациин ажал ябуулгые арбан хоёрдохи табан жэлдэ хүгжөөхэ ба нарижуулан һайжаруулха үргэн ехэ хэмжээнүүдые хараалһан тусхай тогтоол республикын Министрнүүдэй Совет баталан абаа.

1985 оной Гүрэнэй түсэбэй ба Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ болон СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдэй ёһоор үгтэһэн нэмэлтэ һомололгонуудые хараадаа абажа, 1986 оной Буряадай АССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ зарим хубилалтануудые оруулха тухай тогтоол мүн лэ баталагдаа.

Республикын ажахын ба соёлой байгуулалтын хэдэ хэдэн бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэжэ, зохихо тогтоолнуудые Министрнүүдэй Совет абаа.

Заседани дээрэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов зүбшэгдэһэн асуудалнуудаар дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Ленинскэ коммунис субботнигые угтуулан

## АГУУЕХЭ ҮҮСХЭЛЭЙ УГ ЗАЛГАМЖАЛАГШАД

Эдэбхи үүсхэл, зохёохы ажал ябуулга, хүсэл эрмэлзэл — ниислэл хотын түрүү коллективүүдтэ дэлгэрһэн патриотическа хүдэлөөнэй шэнжэнүүд иимэл байна. В. И. Ленинэй түрэһөөр 116 жэлэй ойдо зорюулагдаһан коммунис субботнигые апрелиин 19-дэ үнгэргэхэ дурадхалтайгаар тэдэнэр хандаба. Байгша ондо энэ гайхамшагта үйлэ хэрэгтэ бэлэдхэл онсо удхаар нэбтэрэнхэй: КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд соо манай хурдан түргэн дабшалтын шэнэ хараа түсэбүүд тодорхойлогдонхой. Митингнүүд болон хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ москвагайхид ажалай һайндэртэ эгээл ехэ ашаг үрэтэйгөөр хүдэлхые, алмагдаһан түүхэй эд болон электрын элшэ хүсэ хэрэглэхые шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ. Түрүүшүүлэй хараа түсэбүүд тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд ингэжэ мэдээсэнэ.

**Москва-Сортировочная депо.** Түрүүшын түсэбтэ табан жэлэй ударнигуудай ёһо заншалнуудые Москвагай түмэр замшад үргэлжэлүүлнэ. Агууехэ үүсхэлэй мүндэлһэн предприяти апрелиин 19-дэ эдэбхитэйгээр бэлдэжэ байна. Субботнигой үдэр коллективтэ ёһотойл ажалай һайндэр болохо. Эрхим түрүү локомотивна бригаданууд Москвагай предприятинуудай гаргаһан продукциие түсэбтэ табан жэлэй габшагай барилгануудта абаашаха юм. Алмаһан электрын элшэ хүсөөр дүн хамта 84 пассажирска, 180 ашаанай поезд ябуулагдаха. Тэрээнһээ гадна, алмаһан материалнуудаа хэрэглэжэ, деподо 11 локомотив заһабарилхаар түсэблэнэ.

**А. И. Ефремовэй нэрэмжэтэ станок бүтээлгын «Красный пролетарий» завод».** Машина бүтээгшэд һэльбэн шэнэдхэлгын орёо эрхэ байдалда ажаллана. Шэнэ хүсэнүүдые ашаглажа, апрелиин 19-дэ эндэ ажалай эгээл үндэр бүтээсэ туйлаха юм. Алдарта коллектив домог суута «дипүүдые» гаргадаг байһан һаа, мүнөө рободуудые, электроникоор хангагдаһан станогуудые бүтээнэ. Заншалай ёһоор, субботник эндэ хододоо предприятиин улам ургажа байгаа арга боломжонуудые харуулдаг ажалай туйлалтануудай үдэр болохо ёһотой. Энэ жэлдэ апрелиин 19-дэ нормоор хараалагдаһанда орходоо продукци үйлэдбэрилгые 1,5 процент дээшэлүүлхээр хараалагданхай. Тоото программна жолоодолготой 21 станок, 10 робот бүтээгдэхэ юм.

**4-дэхи «Мосстрой» трест.** Барилгашадай ашаглалгада оруулһан байшан гэрнүүдые Москвагай хэдэн зуугаад хүн толлохо юм. Владимир Ильичэй түрэһэн үдэрые тэмдэглэхэ гээшэ һайн ёһо заншал болонхой. Апрелиин 19-нэй урда тээ коллектив арьбалһан материалаараа ажаллажа эхилхэ. Энэ хадаа предприятиин үүсхэлшэдэй туйлалта болоно. Тэдэнэй дурадхалнуудые бэелүүлһэнэй ашаар хэдэн зуугаад мянган хирпиисэ, барилгын олохон түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые, шэмэглэлэй материалнуудые алмаха арга олгохо юм. Мэргэжэл шадабарияа харуулхын, шэнэ туйлалтануудта һайн үндэһэ һуури табихын тула ажалай һайндэртэ бүхы арга боломжонууд хэрэглэгдэхэ байна.

**1-дэхи автокомбинат.** Тус предприятиин транспортнигууд барилгашадай тодо нарин хүдэлмэри хангахые шиидэнхэй. Тэдэнэр тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалаа, апрелиин 19-дэ материалнуудые ниислэл хотын шэнэ барилганудта эльгээхэ тодо нарин графигуудые батлаба. Заһабарилагшад ехэ хараа түсэбүүдые табяа. Энэ үдэр тэдэ бүхы машинануудай 96 процентыень замда гаргахые хангаха юм. Удаань энэ туйлалта халаам бүхэнэй нормо болохо ёһотой. Субботнигой үдэр жолоошод 77 мянган тонно ашаа зөөхэ.
(ТАСС).

## КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

# ШЭНЭ ЭРИЛТЭТЭЙГЭЭР

«Уhалагдадаг, хатаагдаhан газарые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ, тэндэhээ проектээр хараалагдаhан ургаса абадаг болохо. Уhанай ажахын барилгын техническэ хүсые дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриинь шанарые hайжаруулха. Газар уhалалгада уhа гамтайгаар гаргашалдаг технологидо түргэнөөр орохо, уhанай болон газар дайдын нөөсэ баялигуудые гамтай наринаар ашаглаха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ».

**(1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдһээ).**

Газар гээшэ хүн түрэлтэнэй гол баялиг мүн. Тиимэhээ энэ баялигайнгаа дундаршагүй хэшэгые улам ерьбадхаха гээшэ мелиораторнуудай зайлуулашагүй хэрэг болонхой. Ушарынь хадаа түрэл партиимнай түүхэтэ XXVII съезд дээрэ нэгэн дуугаар баталагдан абтаhан Советскэ Союзай Коммунис партиин Программын шэнэ найруулга соо «Хүдөө ажахые индустриальна үндэhэ hуури дээрэ гаргаха ябадал түгэсхэхэ, эрдэм ухаанай үндэhөөр ажахы эрхилэлгын онол аргануудые, эршэмтэй технологиие хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ, газар хэрэглэлгые hайжаруулха ба тэрэнэй үрэжэл дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай ургаса болон мал ажалай ашаг шэмые горитойгоор дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин тогтууритайгаар хүгжэлгэ хангаха, байгаалиин ба сагай уларилай таарамжагүй эрхэ байдалhаа тэрэнэй дулдыдаха ябадалые hуларуулха, ургуулhан ургаса болон мал ажалай продукциин гээлтэ хоролтые огто лон усадхаха хэрэгтэй болоно» гэжэ бэшэгдэнхэй. Тиимэhээ гол баялиг болохо газарайнгаа үрэжэл hайжаруулжа, тогтууритай баян ургаса хуряажа, адууhа малайнгаа ашаг шэмые эрид дээшэлүүлжэ, хүн зоной эдеэ хоолой продуктнуудые улам элбэгжүүлхэ эхин зүргэмнай эндэhээ гээшэл.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай мелиораторнууд, колхоз, совхозуудай луговодууд, механизаторнууд болон ургаса ургуулагшад газарай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды амжалта туйлаа юм. Тодорхойлбол, арбадахи табан жэлэйхитэй сасуулбал, арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада огородой эдеэ үйлэдбэрилгэ дунда зэргээр 60 процент, хартаабха 50 процент, тэжээлэй ургамалнууд тэжээлэй единицын хэмжээгээр 30 процент дээшэлhэн байна. Үнгэрhэн хугасаа соо илангаяа уhалагдадаг газарай гектар бүхэнhөө абтадаг ургаса зарим тэды нэмээ. Жэшээлбэл, үнгэрhэн табан жэлэй туршада кукурузын ногоон эшэ набша гектарай 62,0 центнерээр, хартаабха — 33, овощ — 29,7, олон жэлэй ногоон — 5,7, сабшалангай ургаса гектарай 3,8 центнерээр дээшэлээ. Мелиораци хэгдэhэн газараа ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар республика дотороо үүсхэл гаргажа, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлhэн Бэшүүрэй мелиораторнууд, мүн эдэнэй уряае hайшаан дэмжэhэн хүршэ Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Тарбагатайн, Ивалгын районуудай ургаса ургуулагшад горитойхон амжалта туйлаа юм. Тусхайлан хэлэбэл, Мухар-Шэбэрэй районой огородшод нёдондо мелиораци хэгдэhэн газарта овощ тарихадаа, гектарай 315,6 центнер ургаса хуряажа абаа. Тиихэдэ Тарбагатайн районой овощ ургуулагшад гектар бүриhөө 275 центнер суглуулжа бэлэдхээ.

Үнгэрhэн жэлдэ Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз гектарай 116 центнер хартаабха, 194 центнер овощ, 410 центнер кукурузын ногоон эшэ набша, уhалагдадаг сабшалангай гектар бүриhөө 32 центнер үбhэ хуряажа абаhан байна. Хяагтын районой «Родина» колхоз уhалагдадаг тараалангай гектар бүриhөө 24 центнер орооhо, 195 центнер овощ, 347 центнер силос, 31 центнер үбhэ суглуулжа бэлэдхээ. Бүхыдөө республика доторнай гушан ажахы уhалагдадаг сабшалангай гектар бүриhөө 30 центнерhээ үлүү ехэ үбhэ, 40 колхоз, совхозууд гектарай 20 центнерhээ дээшэ, мүн 38 ажахы гектар бүриин 15-hаа 20 центнер хүрэтэр үбhэ сабшажа hурилhэн байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ургаса ургуулагшадай ажалые хамтын подрядай гурим аар эмхидхэhэнэй ашаар түрүүшүүлэй зэргэ олошоржо, урдандаа суурхаагүй хүнүүд нилээд нэмээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Жэшээлбэл, Хяагтын районой «Родина» колхозой луговод Андриян Степанович Максимов нёдондо уhалагдадаг 130 гектар сабшалангай гектар бүриhөө 65 центнер үбhэ хуряажа абаа. Тиихэдэ Ивалгын районой Оронгын совхозой механизатор-луговод Александр Цыремпилов 234 гектарай түс бүриhөө 54 центнер үбhэ самоо. Загарайн районой Эрхирээгэй совхозой Лука Шловоров, Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Ширап Очиров гэгшэд гектар бүриhөө 50,5—50,6 центнер үбhэ сэбшэжэ суглуулаа. Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой кукурузшан Пётр Акатов гектарай 410 центнер, Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой огородшон Кондрат Варфоломеев гектарай 512 центнер овощ хуряагаа. Иимэ дүн туйлаhан түрүүшүүл олон.

Зарим түрүү ажахынуудта уhалагдадаг добо газараа нүүдэл бүлүүр станцинуудаар уhалуулжа, яhала тогтууритай баян ургаса хуряана. Нёдондо республикын колхоз, совхозуудта бүхыдөө 43,5 мянган гектар иимэ газар бүлүүр станцинуудаар уhалагдаа, тэндэhээ 51,6 мянган тонно үбhэн, 10,6 мянган тонно сенаж, 5 мянган шахуу тонно силос бэлэдхэгдэhэн байна. Зэдын районой «Октябрьскэй» совхоздо 790 гектарай добо газарай сабшалан бүлүүр станцинуудаар уhалагдажа, гектар бүриhөө 32 центнер үбhэ абтаа. Мүн Хяагтын районой Мөөрөөшын совхоздо иимэрхүү 759 гектарай туд бүриhөө 30 центнер hайн шанартай үбhэн суглуулагдаа.

Эндэ гол түлэб түрүүшүүлэй туйлаhан дүнгүүд тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ гээшэ. Үнэн дээрээ бүхы республика доторнай уhалагдадаг, мүн хатаагдаhан газарай ургаса дээшэлүүлхэ талаар ябуулагдадаг асари ехэ хүдэлмэриин горитойхон гаргаша мүнөө хүрэтэрөө ашаяа хүсэд харюулнагүй. Тобшолбол, республикамнай бүхы дээрээ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ уhалагдадаг газарhаа овощ, хартаабха, таряа, үбhэ, мүн тэжээлэй ургамалнуудай тогтууритай баян ургаса абахаар хараалhан түсэбөө дүүргэжэ бираагүй. Илангаяа Хэжэнгын, Баргажанай, Хурамхаанай, Прибайкалиин районуудай ажахынуудта уhалагдадаг газарай ургаса дээшэлүүлхэ талаар амаршье хүдэлмэри ябуулагданагүй. Тиимэнээ эдэ районуудта уhалагдадаг сабшалангай гектар бүриhөө ороймдоол 12—14 центнер үбhэн абтана ха юм. Мелиораци хэгдэhэн газарай ургаса ямар уhаршье хатажа бүхэндэ дээшэлхэнэгүйб? Эндэ олон шалтаган бии. Нэгдэхээр, хэды ехэ мүнгэн зоори гаргашалжа мелиораци хэгдэhэн газарнуудай ашаглалга [illegible]. Тусхайлбал, уhалагдадаг газарайнгаа [illegible] таригданагүй. [illegible]

[illegible] хэгдэhэн байжа, горитойхон ехэ мүнгэн зоори үлүү гаргагдана. Тиихэдэ ашаглалгада тушаагдаhан мелиоративна барилгануудай шанар hаналдаха hайн бэшэ байдаг.

Нёдондо Хориин, Яруунын, Хэжэнгын, Загарайн, Баргажанай, Хурамхаанай районуудта үерэн хохидол үсэдхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Республикымнай мелиораторнууд байгша ондо 140 мянган гектар уhалагдадаг, 32 мянган гектар хатаагдаhан газар ашаглалгада тушаахаар бэлдэнэхэй.

[illegible] арбан хоёрдохи табан жэлдэ мелиоративна хүдэлмэриин урда асари ехэ зорилгонууд [illegible]

[illegible] 21,0 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра шэнээр бариха түсэб хараалагдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ районуудай уhалууриин системэнүүдэй управленинүүд ПМК-гай барилгашадтай хамта уhалууриингаа hубаг, ханаабуудые, гидро-түхеэрэлгэнүүдые түгэс hайнаар заhабарилжа, сэбэрлэжэ, түрүүшын hайрам тодожо абахаар бэлдэхэ уялгатай. Тодорхойлон хэлэбэл, республикымнай мелиораторнууд, колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын предприяти, нэгэдэлнүүдэй луговодууд, механизаторнууд, бүхы ургаса ургуулагшад арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлhээ партиин XXVII съезд дээрэ хараалагдаhан асари ехэ зорилгонуудые бодото дээрэнь сүм бэелүүлхын тула бүхы арга шадабарияа элсүүлхэ зэргэтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ газар уhалха бүтээсэтэй оньhон машинанууд район бүхэндэ олошорсо. Зүгөөр уhа сасадаг «Фрегат», «Днепр», «Волжанка», «Интерсигма» түхэлэй машинанууд дүүрэн хүсэндөө, бүтээсэтэйгээр ашаглагданагүй. Заримдаа үнэ сэнтэй эдэ машинануудынь ажахынуудай, ПМК-гай хашаа соо задалагданхай, орхигдошоод хэбтэдэг.

Жэл бүхэндэ газар уhалха инженернэ гидро-түхеэрэлгэнүүд олоор баригдадаг. Теэд эдэ гидро-түхеэрэлгэнүүдэй проектнүүд муу шанартайгаар [illegible] шо, дэгнүүлдэ дарагдашана, ургасань эрид доошолно. Жэшээлбэл, нёдондо Яруунын районой ажахынууд сабшалангай хүрьhэ соолохо түсэбөө 5 процент, хүбхэнтэhэн газараа борнойлхо даабарияа 13 процент, дошо, дэгнүүлдэ дарагдаhан сабшалан дискэтэй борнойгоор борнойлжо, хүрьhыень зөөлэрүүлхэ түсэбөө ороймдоол 3 процент дүүргэhэн байха юм.

**Л. САНЕЕВ,**
Буряадай АССР-эй мелиорациин ба уhанай ажахын министр.

## КПСС-эй XXVII СЪЕЗДЫН МАТЕРИАЛНУУДЫ ШУДАЛХА ТУША

### (Хэшээлнүүдэй түсэб)

КПСС-эй ЦК-гай заабаринуудтай зохилдуулан, партийна болон комсомолой политическэ hуралсалай, ажалшадай экономическа hуралсалай системэдэ съездын материалнуудые шудалалгые эмхидхэхэ гээд дурадхагдана. Элдэб түхэлэй политическэ болон экономическа hургуулинуудта 8—9 хэшээл, харин семинарнуудта, партийно-ажахын эдэбхитэдэй hургуулинуудта, марксизм-ленинизмын университедүүдтэ [...]шээл үнгэргэгдэхөөр түсэблэгдэнэ. [...]нүүдэй жэшээтэ түсэб доро толи[...] КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Полити[...] гээрэлэй бүхэсоюзна байшан гэрэн[...]дэ. «Политическое самообразовани[е]» налда, «Экономическа газетэдэ» ме[...]ска заабаринууд толилогдохо.

**1-дэхи темэ. КПСС-эй XXVII СЪЕЗД МҮНӨӨНЭЙ ДЭЛХЭЙН ГОЛ ХАРАА ШЭГЛЭЛНҮҮД БА ЗҮРИЛДӨӨНҮҮД ТУХАЙ**

1. Дэлхэйн хүгжэлтын гол хараа шэглэлнүүд.
2. Мүнөөнэй дэлхэйн гол зүрилдөөнүүд.
3. Бухы түби дэлхэйн хэмжээгээр гүрэнүүд болон арадуудай бүтэмжэтэй hайн, зохёон байгуулхы холбоо харилсаа тогтоолгын шухала байлга.

**2-дохи темэ. ОРОНОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКА ХҮГЖЭЛТЫЕ ХУРДАДХАЛГА — ПАРТИИН СТРАТЕГИЧЕСКЭ ХАРАА ШЭГЛЭЛ МҮН**

1. Социально-экономическа хүгжэлтын дүнгүүд ба тэрэниие хурдадхалгын зайлашагүй байhан ушар.
2. Экономическа политикын гол шэглэлнүүд. 12-дохи түсэбтэ табан жэл — партиин экономическа стратегиие бэелүүлгын шухалын шухала шата.
3. Социальна политикын гол шэглэлнүүд.

**3-дахи темэ. ОБЩЕСТВЫЕ СААШАДАНЬ ДЕМОКРАТИЗАЦИЛГА, АРАДАЙ ӨӨҺЭДЫГӨӨ СОЦИАЛИС ЁҺООР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ГУРИМЫЕ ГҮНЗЭГЫРҮҮЛГЭ.**

1. Ажалшадай демократизм, сог залита зохёохы ажал ябуулга — шэнэ байгуулалтын хүгжэлтын гол хүсэн мүн.
2. Арадай өөhэдыгөө социалис ёhоор хүтэлбэрилхэ гурим ые залан сэхээр ба хэлбэришэгүйгөөр хүгжөөлгэ.
3. Гүрэнэй болон ниитын ажабайдалай хуулиин үндэhэ hууриие бэхижүүлгэ.

**4-дэхи темэ. ПАРТИИН ГАДААД[...] ЛИТИКЫН ХОЛЫН ХАРААТА ГОЛ [...]ГОНУУД БОЛОН ШЭГЛЭЛНҮҮД**

1. Ядерна аюулда, буу зэбсэг [...] бүтээлгэдэ эсэргүү, бүгэдэ ниитын [...]рамдал сахин хамгаалхын, бэхи[...] түлөө тэмсэл дэлхэйн оршондохи [...] ажал ябуулгын гол шэглэлынь мүн.
2. Эб найрамдалай, оюун ухаан[...] hайн дуранай хүсэл зоригой арга [...] үргэдхэлгэ.
3. КПСС-эй XXVII съезд уласхоо[...] аюулгүй байдалые үнэхөөрөө ха[...]шадаха бүгэдэ ниитын байгууламж[...]гуулха тухай.

**5-дахи темэ. ПАРТИИН ҮҮРГЫЕ, Т[...] ПОЛИТИЧЕСКЭ, ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ [...] ЭМХИДХЭЛЭЙ АЖАЛ-ЯБУУЛГЫН [...] ЖЭЭЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭ. КПСС-эй [...] СЪЕЗДЫН ДҮНГҮҮД БА ТҮҮХЭТ[...] ШАНАР.**

1. КПСС-эй XXVII съезд партийн[...] мэриие үндэhөөрнь шэнэдхэн hай[...]ха, парторганизацинуудай үүргые б[...]салгые улам дээшэлүүлхэ тухай.
2. Партиин гэшүүнэй арюун сэб[...] сэхэ шэнжэ шанарай түлөө, зал[...] кадрова политика бэелүүлхын түл[...]шэ сусашагүй тэмсэлэй зайлашагүй байлга.
3. Ажабайдалтай үзэл сурталай [...] бэхижүүлхэ, хүн зоной ухаан [...] баяжуулха зорилгонууд.
4. КПСС-эй XXVII съездын гол [...] ба түүхэтэ удха шанар.

## ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ЭДЭБХИТЭДЭЙ СЕМИНАР

Үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулдаг эдэбхитэдэй районно семинар КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой дэргэдэ болобо. Энэ семинарта хабаадагшадай үмэнэ республикын профсоюзуудай советэй түрүүлэгшэ Н. А. Розанов «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые олониитэдэ ойлгуулха, тэдэниие бодотоор хүсэндэнь хүргэхэ талаар үзэл сурталай эдэбхитэдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудалаар элидхэбэ.

«Ороной экономическа хүгжэлтые хурдадхалга — КПСС-эй стратегическэ хараа шэглэл» гэhэн темээр гүрэнэй багшанарай институдай политэкономиин кафедрын багша В. Д. Басаев, «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд соо тодорхойлогдоhон социальна политикын гол шэглэл» гэhэн асуудалаар экономическа эрдэмэй кандидат Д. Д. Манзанова гэгшэд үгэ хэлээ.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые олониитэдэ тайлбарилан ойлгуулха талаар районой үзэл сурталай эдэбхитэдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай КПСС-эй райкомой секретарь Л. А. Юдина семинар дээрэ элидхэл хээ. Семинарай эсэстэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Карпов үгэ хэлэбэ.

**В. ШИРДАРМАЕВ.**

## Совет ор[...]

**ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ХЭЛСЭЭНЭЙ ЁҺООР**

**КИЕВ.** Ленинэй нэрэмжэтэ заводто шэнэ түхэлэй культиваторнууд, уялгануудаар хараалагдаhанай ёhоор, болзорhоонь урид бүтээгдэжэ эхилээ.

Предприятиин парткомой дэргэдэхи эрдэм-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаха талаар комиссиин гэшүүд энэ түйлалтада шухала хубитаяа оруулаа юм. Хараалhанаа бэелүүлхын тулада хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдые зохёон байгуулдаг Ростов хотын конструкторнуудтай хэлсээ баталхые захиргаанда дурадхаhан юм. Тиигэжэ богони болзорто проект зохёогшод хэрэгтэй документаци бэлдээ. Зохёохы ажалтанай бригадын бүридэлдэ ородог заводой мэргэжэлтэд шэнэ түхэлэй культиваторнуудые суглуулха поточно линии болзорhоонь урид ашаглалгада оруулаа hэн.

Областиин таряашадта иимэ түхэлэй техникэ эльгээгдээ.

**АЛМАЛТА АРЬБАЛАЛТЫН ПРОГРАММА**

**МИНСК.** Жэлэй эхинhээ хойшо алмагдаhан материалаар съездын нээгдэхэ үдэр «Минскстройматериалы» нэгэдэлэй коллектив хүдэлhэн байна.

Предприяти дээрэ бэелүүлэгдэдэг алмалта арьбалалтын комплексно программын ёhоор ноосэнүүд бэдэрэгдэдэг. Ажалшан бүхэн алмалтын хубиин тоосоогоор хүдэлдэг. Материалнууд болон элшэ хүсэнэй ноосэнүүдэй гаргашалагдаhые мэдээсэлэй-диспетчерскэ албан саг үргэлжэ хинажа байдаг.

Жэлэй эхинhээ хойшо коллектив даабариhаа гадуур 80 мянганhаа дээшэ киловатт-час электрын элшэ хүсэ алмаба.

**ГАНСАШЬЕ ХЛОПОК БЭШЭ**

**ВОСЕ.** Кулябска областьдо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ажалшад гүрэндэ мяха худалдаха кварталай түсэбые дүүргэжэ амжаба.

Хлопок ехээр үйлэдбэрилдэг ажахы гээд тэрэ Таджикистан дотороо мэдээжэ болонхой. Гэбэшье үнгэрhэн табан жэлдэ эндэ мал ажал амжалтатайгаар хүгжөөгдэhэн байгаа. Хоёр томо фермэ баригданхай. Тэндэхи бүхы хүдэлмэринь оньhожоруулагданхай.

Тараалангай болон фермэнүүдэй продукци — hү, овощ, үрэ жэмэс бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилго совхозой урда табигданхай.

**ӨӨҺЭДЫНГӨӨ СТАДИОН ДЭЭРЭ**

**ГАФУРОВ** (Ленинабадска область). Овощ ургуулгын «Самгар» совхозой ажалшад соёлой-спортивна hайндэрөө шэнэ стадион дээрээ үнгэргэбэ. Түс стадиониие хүдөөгэй залуушуул хүдэлмэриhөө сүлөө сагтаа барияа юм.

Комсомолой эдэбхитэн, hайн дуранай тренер В. Ахмеров hайн дурараа энэ стадион бариха үүсхэл гаргаhан байгаа. Тэрэ өөрөө, мүн футбольна командаhаа тэрэнэй хүмүүжэмэлнүүд поли сэбэрлэжэ, нааданай талмай түхеэрhэн. Харин hүүлдэнь уридалгын зүргэтэй, хүнгэн атлетикын секторнуудтэй, трибунатай стадион бариха гэжэ шиидхээ hэн. Тиигэжэ үдэшэндөө, амаралтын үдэрнүүдтэ эндэ бульдозернууд [...]

дернууд хүдэлдэг[...] Совхозой дирек[...]жанов барилгашад[...] дэмжэжэ, залуушу[...]

**ХАМҺАБА[...] АЖАХЫНУ[...] БЭХИЖҮҮ[...]**

**ДУШАНБЕ.** «Та[...] гэжэ» үйлэдбэри[...] хүдэлмэришэдэй [...] үдын хоол бүри [...]да болонхой. Энд[...] овощ, үрэ жэм[...] зүйлнүүд түхээр[...] байдаг. Эдэ бүтэ[...] аграрна цех со[...] юм.

Хамhабариин [...]жүүлхэдэнь «Ро[...] предприятида түл[...]нэй дэмжэлгээр [...] эбэртэ бодо мал[...] болонхой. Малай[...]яажа харууhалхаб[...]лээр хайшан гэж[...] гэжэ ажахын мэр[...]шэл заабари үгэ[...] правлениин шиид[...] жээлэй полидо [...]даhан сортын [...] хубаарилагдадаг, [...]тиин огородууд [...] байгуулагдаhан, [...] хамтынгаа хүсөөр [...]цэ барижа байн[...]

Тиихэдэ хүд[...] hула байдаггүй, [...] баадалгатайгаар [...] ханическ[...] мастер[...]ригдажа түхеэрэ[...]са хуряалгын үе[...]ряалан дээрэнэ[...] порт нэгэдэлэйхи[...]до эльгээдэг за[...]

Гиссарска го[...] ажахынууд за[...] фабрикануудай [...] хүүдтэй харилса[...]гоор хүдэлдэг ю[...]

**ТАЙГАДАХИ Х[...]**

**БРАТСК.** (Эрху[...]) hаяхан Ангар[...] хотодо нээгдэh[...] атрай түрүүшын [...] гайгата хизаар[...] ашаглагшадта [...] Н. Островский, [...] А. Вампилов гэ[...] куудаар табигда[...] гэhэн зүжэгтэ [...]хи хүшэр хүндэ[...] тиин уряагаар [...] хоохон олохон [...] байна.

Гидростанциин[...] хаалтатай зэргэ[...] заводой болон [...] промышленна ко[...] пусуud урган бо[...] Илимскдэ болон [...] чанда болон КА[...] шагта түйлалтан[...]тые дамжуулhан[...]да 300 мянга [...] hуудаг. Эндэ [...] Соёлой ордон[...]шангууд, кинот[...] библиотекэнүүд [...] Хүгжэмэй училищ[...] болон hайн ду[...]ческа коллектив[...]дай театр амжа[...] дэлдэгэ.

— Харагшадай [...] хубилалтануудай [...] ходонь туhалха [...]жэ тоолодог[...]рай ахамад ре[...] наш хэлэнэ.— Х[...] коллективуудтэ [...]гэй ендэр дээр[...]ластиин хойто [...]нууд болон го[...]гүүдэ табиха бо[...]шүүл тухайшье [...]

## СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДТАЙ УУЛЗАЛГА

КПСС-эй Советскэ райкомой үнгэргэhэн секретариин үдэрэй үедэ районой үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэд партиин XXVII съездын делегат, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. С. Тимашовтой уулзаба.

Түс съезд тон hайн эмхидхэл гуримтайгаар, бүтэмжэтэй хүдэлмэриин оршон байдалда үнгэрөө гэжэ В. С. Тимашов тэмдэглээ. «Гаталhан замаа харюусалгатайгаар шэнжэлэлгэ хадаа сэрээдүй тээшэ замые сэхэ болгодог, харин орёо асуудалнуудhаа далтирха, үнэн сэхэ руунь хэлэхэгүй ябадал бодото политика зохёон хараалалгые удааруулна, урагшаа дабшалтадамнай hаад түбэг хэнэ бшуу» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл соо хэлэгдэhэн үгэнүүдые съездын делегат hануулаа.

Һүүлээрнь багшанарай институдай доцент, түүхын эрдэмэй кандидат А. Г. Гуружапов КПСС-эй Программын шэнэ найруулгада, КПСС-эй Уставта оруулагдаhан хубилалта, нэмэлтэнүүд тухай элидхээ. Зүүн-Сибириин технологическа институдай доцент Б. А. Балдаевай элидхэл КПСС-эй XXVII съездын тодорхойлhон экономическа ба социальна политикада зорюулагдаа.

Түгэсхэлдэнь КПСС-эй Советскэ райкомой секретарь Р. Р. Хориноева үгэ хэлэбэ.

**Н. ДАБАЕВ.**



Мүнөө үедэ Анаагай совхоздо түл абаха харюусалгатай хаhа гол түлэб дүүрэнтэжэ байна. Һаяхан түс ажахыгаар ябахадаа, шухала энэ хүдэлмэриин хэр зэргэ дүнтэйгөөрнь hонирхоо hэмди.

— Манай конторооhоо шанха зүүн урагшаа арбаад модоной зайда Байсын-Үбэр гэжэ үзэсхэлэн гоё газарта, совхоз соогоо оло дахин чемпион болоhон ахалагша хонишон, КПСС-эй гэшүүн Бадмажаб Доржиевич Дондоковой отара байрладаг. Тэрэмнай 100 эхэ хониhоо зуун хурьга абаха уялгатай юм. Ошожо, ажалтайнь танилсагты, — гэжэ совхозой директор С. Ж. Жамсуев дурадхаа hэн.

Түрүү хонишондо хүрэжэ ерэхэдэмнай, хонидой шэнэ хашаа аяар холоhоо тэбхын харагдаба. Байра соонь ороходо дулаан, сэбэр, hаруул. Тээ саахахана нюдэндөө шэл зүүhэн эхэнэр ехэл сүлөөгүй, hая гараhан нарай хоёр хурьгадые угжажа байба. Байрын тэг дундуур олоор түхеэрэгдэhэн таhалганууд соо саб сагаахан хурьгад маарална. Тэдэнэр газарhаа дээшэ ехээр үргэгдэhэн, забhартай шалатай таhалганууд соо хаагданхай. Эдэ таhалгануудынь газарhаа аяар 60 сантиметрээр дээшээ гэжэ ажаглабабди. Тиимэ дүрбэн таhалга түхеэрэгдэнхэй байба. Таhалга бүхэндэ кварцева дэнгүүд улаан, ягаан гэрэлээрээ нарай хурьгадые шаран дулаасуулна. Клеткэ бүхэндэнь сэл ногоон үбhэтэй хобтонууд, нүгөө таладаань хурьгадай ууха уhатай түмэр соргошуу амhартанууд табигданхай. Таhалгануудай дээгүүрнь бүлеэн агаар калориферhээ үлеэгдэнэ.

— Шэнэ хашаа соо түл абаха гээшэ ехэл зохид байна гэжэ хэлэлтэй. Би Зинаида нүхэртээ хорин гаран жэлдэ хонишоноор ажалланаб. Мүнөө жэлэй түл абалгын үедэ манай хүбүүд Эрдэни Элбэг хоёр ехээр туhаламжа үзүүлээ. 618 эхэ хонитойбди. Эгээл мүнөө 600 гаран хурьган абтаад, гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна, — гээд Буряадай АССР-эй габьяата малшан Бадмажаб Доржиевич манда хөөрэнэ.

Б. Д. Дондоковтоной байраhаа холо бэшэхэнэ ахалагша хонишон Мыдыгма Цыремпиловна Тыкшеевагай отара байрланхай. Тэрэ совхоз соогоо баhал мэдээжэ хонишон юм. Отарадань 500 гаран хурьган абтаад байна. Хүршэ хонишод өөhэд хоорондоо мүрысэнэ.

**ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:** Зинаида Бадмажаб Дондоковтон; оодэргэн хурьгад.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.
Хориин район.

## УЯЛГАЯА БЭЕЛҮҮЛЭЭ



## ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА УЯЛГАЛНА

«Эдеэ хоолой зүйл орёодог саарhан» гээд комплексно стандартизациин программа нэрлэгдэнэ. Тэрэниие бүтээн гаргаха хэрэгтэ СССР-эй Минхимпромой ба Минлесбумпромой предприятинууд ба организацинууд хабаадалсана. Йошкар-Ола, Грозный, Казань, Ленинград ба Киевэй институдууд, нэгэдэлнүүд шэнэ нормативно-техническэ документнүүдые бэлэдхэлдэ ехэ хубитаяа оруулаа.

Орёодог саарhанай үйлэдбэри үргэдхэхэ ба тэрэнэй шанарые дээшэлүүлхэ тухай Эдеэ хоолой программа дотор хэлэгдэнхэй. СССР-эй Минлесбумпромой 25 предприяти тэрэниие бүтээн гаргалгада хабаадуулагдана. Мүн бэшэшье министерствэнүүдэй предприятинууд энэ хэрэгтэ эролсоно.

Шэнгэн ба хуурай продуктнуудые орёохо **парафин түрхиhэн** хахад миллион тонно саарhа тэдэ хамтынгаа хүсөөр бүтээн гаргадаг. Дүн хамта тэрэ саарhан 56 маркатай ба нэрэтэй юм. Гэбэшье арадай ажахын эрилтэ хүсэд хангахаар hайн шанартай, ассортименттэй элбэг, ехэ саарhан үшөөл гаранагүй гэжэ тэмдэглэмээр. Шанарыень hайжаруулха ба өөрынь үнэ сэн хямдаруулха талаар шэнэ, бүхэ нормативно-техническэ документнүүдые ухаалан зохёохо ба тэрэнээ үйлэдбэридэ оруулаадхиха ёhотойбди гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно. Түүхэй эдтээ, материалнуудтаа, үйлэдбэри хангаха метрологическа бүхы хэрэгсэлнүүдтээ эрилтэ ехэтэйгээр, зүб мүрөөр хандадаг болоо hаа, тон hүүлдэ бүтээн гаргагдадаг продукциингаа шанар дээшэлүүлхэнь лабтай.

Набшаhата модонhоо абтаhан целлюлозоор, термохимическэ ба химикомеханическа модоной холисонуудаар хэгдэhэн полуфабрикадуудай хэрэглэмжые ехэдхэхэ, стандартнуудта ородог саарhанай хэмжээе бага болголгодо онсо анхарал хандуулагдаха. Эдеэ хоолой гээлтэ хорооохо ба тэдэниие удаан хадагалжа боломоор саарhанай стандарт хараалха. Тиихэдэ полимернүүдые ба тусхай бодосоор түрхигдэhэн саарhа ехээр үйлэдбэрилхэ.

Мүн баhа орёодог саарhанай газаа тээхи гоёолтодо анхарал хандуулха шухала.

Полиэтиленээр гү, али полипропиленээр хушагдаhан, воскоор гү, али үгышье hаа, эдэниие hэлгүүлжэ байгаад түрхиhэн саарhа гаргаха гээшэ тон хэрэгтэй болоод байна гэжэ үйлэдбэри харуулна. Сай, хүрэhэн загаha, морожено, эдеэндэ оруулагдадаг хурса зүйлнүүдые ба шэнгэн хоол орёохо саарhа гаргагты гээд стандартнууд уялгална.

«Эдеэ хоолой зүйл орёодог» шэнэ саарhан hаяхан стандартизациин экспертизэ гараа. Хари гүрэнүүдэй фирмэнүүдэй үйлэдбэридэ манай гүрэнэй гаргажа эхилхэ энэ саарhан шанараараа хүрэдэг болохонь гэжэ экспертнүүд мэдээсэнэ. СССР-эй Минлесбумпром эдэ саарhа ехээр гаргадаг болохоор хараалжа байhанаа мэдүүлээ. Тиихэдээ Выборгын целлюлозо-саарhанай комбинадта ба Калужска областиин Троицкын саарhанай фабрикада нэмэлтэ хүсэн оруулагдаха юм.

Эдэ предприятинуудые үргэдхэлгэдэ финскэ барилгын ба машина бүтээлгын фирмэнүүд хабаадалсаха юм. Эдэ хоол орёодог саарhа үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ Неманэй ба Марийска ЦБК, Белоруссиин «Красная звезда» саарhанай фабрика хубитаяа оруулалсаха юм.

1990 оной hүүл багта эдэ саарhан 41 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ юм. Энээнэй ашаар промышленностиин эдеэ хоолой hалбаринууд станок-автомат болон лининүүд дээгүүр орёогдоhон, боогдоhон эдүүд захагүй ехээр гарадаг болохонь. Тиихэдээ тэрэнэй гээлтэ хоролто, шанарайнь муудалга тон бага болохо.

**В. КУЗОВНИКОВА,**
**(ТАСС).**

...УДАҺАНДАМНАЙ:
...Түүхэтэ съез-
...бүхэдэлхэйн
...шанар
...ародуудай ха-
...барисаан
...Чилиин арадай
...ндэһэ яһанай
...гаргалга
...дэб һонин

# ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ
## ТАСС · АПН · ПРЕСС-БЮРО

Дэлхэйн олониитын анхарал татана

# ...ОРИГЖУУЛХЫ ...АРИ ЕХЭ ХҮСЭН

2

...эй XXVII съезд социализмын ...дэ тон шухала шата болоһон ...рэнэй диалектикые гүнзэгыгөөр ...й, саг соонь элирүүлжэ, шиидхэхэ ...асуудалнуудта, хёмороо зүришэл-...дэ һуларшагүй анхаралаа хандуу-...орон бүхэндэ социалис обществые ...шухала байһыень совет комму-...ай дээдэ хуралдаанай хүдэлмэри ...он баталба. Энэнь хүгжэлтын даб-...үсэлнүүдые, арга боломжонуудые ...һургаалай ёһоор зоримгойгоор ...шэнэ ёһоор хандаха эрилтэ та-...энэнь КПСС-эй XXVII съезд дээрэ ...үүрэнхээр харуулагдаһан байгаа.

...ис обществын гол политическэ ...олохо Коммунис партии урагшаа хо-...дан хараха зэргэтэй гэһэн ёһо ...үнөө хэзээ хэзээнэйхиһээ шухала ...артай юм. Ушарынь гэхэдэ, тэрэ ...граммаһаа, политикаһаа социалис ...лтын арга боломжонуудай гүйсэд ...өр бэелүүлэгдэжэ, хүнүүдэй ба ма-...н неөсэнүүдэй хэрэглэгдэжэ, эрдэм, ...дэбжэлтын хангагдажа, арад зо-...ой хэмжээнэй ургалтын түйлагда-...нинь дулдыдадаг.

...словакиин обществын ажабайдалай ...ческа, социальна, политическэ ба ...һэн бодолой һалбаринуудта эр-...гжэлтын замда гаралгада хэбаа-...н бэшэ асуудалнууд бии. 1986 оной ...уул багта болохоёо байһан Чехо-...ни Коммунис партиин XVII съездэ ...ээ, тэдээн тухай үнэн сэхэ рүүнь ...ди. Эршэдхэлгэ хадаа манай үе са-...ээ болоно. Тэрэ хойшолуулашагүй-...шиидхэгдэхэ олон асуудалнуудые ...олон арад зоной урда табина.

...үүлээ ажалтай нягтаар холбоһоной, ...эрхилэлгые нарижуулан һайжаруул-...нэй эдэбхи үүсхэлые али бүхы ...н бадаруулһанай, хүдэлмэришэн ...кооперативна таряашадай, интел-...ин, манай ороной бүхы арадуудай ...үсые элсүүлэн хэбаадуулһанай ...ээ нниитын үйлэдбэриие эршэм-...гжөөжэ болохо байһаниинь нам-...ээ хүдэлмэрилэгшэдэ, тон эли юм. ...Энэнь ниитын ажалай бүтээсэ ехээр ...ээ ори ганса харгы зам болоно.

...бодомжологдоһон экономическа ...түгэлдэр социальна политика бэе-...эй, эмхидхэлэй, политическэ ба үзэл ...шууд сэхэ, нүлөө ехэтэй хүдэл-...бүүлэнгүй, социалис байгуулалтые ...түргэнөөр хүгжөөжэ шадахагүй ...м. Имагтал эдэ эрхэ нүхэсэлнүүдэй ...нэгэдэл обществын урда табиг-...дэһэн шухала асуудалнуудые ашаг ...гүйгөөр шиидхэхэ, тэдэнниие саашадань хүгжөөхэ найдамтай хараа түсэбүүдые табиха арга олгохо байна.

Участок бүхэнэй, орон соохи ажал хэрэгүүдэй түлөө, экономическэ, социальна, политическэ ба соёлой асуудалнуудаар урагшаа дабшахын түлөө партиин гэшүүн бүхэнэй тон үндэр ехэ харюусалгатай байһые тэмдэглэһэн КПСС-эй XXVII съезд Чехословакиин коммунистнуудта зоригжуулхы асари ехэ хүсэнэй гэрһэ жэшээ болоһон байха юм.

Манай обществын гол хүсэн болохо Чехословакиин Коммунис парти социалис байгуулалтын программые зохёон бэелүүлхын түлөө, хүнүүдэй хуби заяанай түлөө, тэдэнэй гэрэлтэ һайхан ерээдүйн түлөө харюусалгатай юм. Ниитын хүгжэлтые хурдадхахын тула КПСС-тэй, совет арадтай, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай марксистско-ленинскэ партинуудтай, арадуудтай аха дүүгэй холбоо барисаагаа бэхижүүлхын тула шухала хэрэгтэй бүхы юумэ гэһэн түүхэтэ үг зорилгонь партиие уялгална бшуу. «Бидэнэй шиидхэжэ байдаг зорилгонуудай улам орёо болохо бүринь энэ харилсаанай түхэл шэнжэнүүдые, удха шанарые саашадань баяжуулха шухала гэжэ манай дүй дүршэл элирхэйлэн харуулна», — гээд нүхэр Густав Гусагай КПСС-эй XXVII съездын трибуна дээрэһээ хэлэһэн чохословак-совет харилсаан тухай үгэнүүдые бодотоор бэелүүлхые оролдохо байнабди.

Социалис ёһоор шэнэдхэн хубилалганууд хадаа айхабтар орёо хэрэг мүн. Тэдэниие бэелүүлхэ үедэ бидэ, Чехословакиин коммунистнууд, КПСС-эй дүй дүршэлэй үргэн ехэ удха шанарые бүри һайнаар хэрэглэхэ, ниитын хүгжэлтын шухала эрхэ нүхэсэлнүүдые али бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, арад зоной барагдашагүй ехэ зохёохы эдэбхи үүсхэлдэ үргэн харгы нээһэн харилсаае, эрхэ байдалые общество дотор байгуулха ёһотойбди.

XVII съездэ бэлэдхэлэй үедэ КПЧ-гэй ажабайдалда, ажал ябуулгада хүгжэнги социализмые байгуулгын генеральна хараа шугам хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэхэ, ажабайдалай бүхы һалбаринуудта тэрэ шууд сэхээр нэбтэрүүлэгдэхэ зэргэтэй. КПСС-эй XXVII съездын дүнгүүдэй эдэ үндэһэн шухала зорилгонуудые шиидхэхэ талаар хүсэтэ эрхэ нүхэсэл болохо байһандань би гүнзэгы сэдьхэлһээ этигэн найданаб.

Академик Вилиам ПЛЕВЗА,
Словакиин Коммунис партиин ЦК-гай Марксизм-ленинизмын институдай директор.
(АПН).

Братислава.

«Зургаадахи» гэһэн совет кинокартиные би нэгэнтэ бэшэ хараа һэм. Гэбэшье Мапуту хотын «Шенон» гэжэ кинотеатрта харуулагдахадань, үшөө дахин ошохые шиидэбэб. Тэдэнэй орон доторхи мүнөө үеын байдалда таарама удхатай кинофильмдэ мозамбигайхид ямараар хандагша ааб гэжэ һонирхоо бэлэйб. Сеансын дүүрэмсээр, зал соо электрын гэрэл яларжа, түс фильмые зүбшэн хэлсэлгэ эхилшэбэ. Бүлэг харагшад гэртээшье бусажа ябахадаа, экран дээрэ хараһан юумэсээ хани халуунаар зүбшэн хэлсэнэ. Үглөөдэрынь би дахинаа кинотеатрта ерэбэб. Һаяа хада үдэ болоожо байгаашье һаань, кассын бишыхан сонходо иимэ хабтаһан үлгөөдэнхэй байба: «Мүнөөдэр бүхы билетүүд худалдагданхай».

Совет фильмүүдые Мозамбигай хүн зоной ехэтэ һонирхон харадаг байһые энэ жэшээ элирхэйлэн харуулна бшуу. Манай кинокартинануудай гүнзэгы удха, һайн байдалай түлөө арадай тэмсэлые, бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабаха харгы замуудые үнэн зүбөөр харуулдаг байһаараа харагшадай дура татана. Расис ЮАР болон баруунай оронуудай түсхай албануудай үүдхэжэ байдаг соносхогдоогүй дайн дажарһаа хохидоһон Мозамбигта эдэ бүгэдэ шухала удха шанартай юм.

Һүүлэй гурбан жэлэй хугасаа соо Мозамбигай кинотеатрнуудай экран дээрэ жэл бүри 130 шахуу совет уран һайханай фильм харуулагдана. Имагтал нёдондо 460 мянган хүн эдэнэй сеанснуудта ороһон байгаа. Тэрээнһээ гадна, Мозамбигай хэдэн зуугаад мянган хүн зон эндэхи предприятинуудта, эмхи

# ХАНИ НҮХЭСЭЛ

**СССР-эй болон НРМ-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорто гар табигдаһаар 9 жэлэй ой мартын 31-дэ гүйсэхэ юм.**

зургаануудта, һургуулинуудта, совет-мозамбик харилсаанай объектнүүдтэ, сэрэгэй частьнуудта ба гарнизонуудта үнгэргэгдэһэн ниитын харалганууд дээрэ манай уран һайханай ба баримтата кинолентэнүүдые хараһан байха юм. Мүнөө Мозамбигта ниитын прокадай 70 газар хүдэлдэг. Мозамбигай телевиденеэр 80 гаран совет кинолентэ харуулагдаһан байгаа.

Кино хадаа совет-мозамбик соёлой харилсаанай ори ганса таланьбэшэ юм. Мозамбигта совет литература, газетэ, журналнуудые худалдаха жэлһээ жэлдэ үргэдхэгдэжэ байнхай. Нёдондо жэл Мозамбигай уншагшад совет авторнуудай 450 мянга шахуу хэнэг зохёолнуудтай танилсаба. Энэнь 1984 онойхиһоо хоёр дахин үлүү ехэ юм. Һүүлэй гурбан жэлэй хугасаа соо эндэ португалиин хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн 1,1 миллион шахуу совет номууд худалдагдаа. Тэрэ тоодо марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнууд, уран һайханай ба эрдэм-техникын ном һудар, учебнигүүд, үхибүүдтэ зорюулагдаһан номууд Мозамбигай эдир уншагшадые ехэтэ һонирхуулдаг. СССР-тэ хэблэгдэһэн номуудые худалдалгын выставкэнүүд жэл бүри эндэхи томо ехэ хото городуудта эмхидхэгдэдэг байна. Энэнь, совет литературые олониитэдэ үргэнөөр дэлгэрүүлэн тарааха арга олгодог юм.

Имагтал совет номууд Мозамбигта эльгээгдэдэг бэшэ, харин мозамбик арадай уран зохёолшодой номууд совет уншагшадай анхарал татадаг, һонирхол үүсхэдэг. Колониальна дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүү мозамбик арадай зэбсэгтэ тэмсэлэй жэлнүүдтэ Мозамбигай уран зохёолшод болон поэдүүд, түсхайлбал, Руй Гонарой, Жозе Кравейриниин, Луиш Бернарду Онванын зохёолнууд манай орондо хэблэгдэн гараһан байгаа. Хойшодоо Мозамбигай авторнуудай бусадшье зохёолнууд хэблэгдэбэ. Ороной литераторнууд Советскэ Союзда нэгэнтэ бэшэ ерэһэн юм. Ээлжээндээ А. Софронов, А. Проханов, Ю. Семенов гэгшэд Мозамбик ошоһон байна. 1983 оной апрель һарада поэт Р. Рождественскиин албанай хэрэгээр Мапуту ерээд байха үедэ СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной болон Мозамбигай Уран зохёолшодой нэгэдэлэй хоорондохи харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ гар табигдаа һэн.

Мапуту хотодо нээгдэһэн Национальна хатарай һургуулида, Уран зурагай искусствын һургуулида совет мэргэжэлтэд түрүүшын багшанар болоһон байгаа. Мүнөө эдэ һургуулинуудта Мозамбигай 240 гаран үхибүүд һурана, табан совет багшанар хүдэлнэ.

Һүүлэй гурбан жэлэй хугасаа соо эндэ Украинын, Белоруссиин, Киргизэй, Латвиин урашуулай искусствын эдлэл хэрэгсэлнүүдэй выставкэнүүд эмхидхэгдэһэн байгаа. Азербайджанай «Ашуги», Туркмениин «Гунеш», Казахстанай «Олон зуун жэлнүүдэй хүбшэргэй» гэһэн дуунай-инструментальна ансамбльнууд, Москвагай циркын артистнууд мэргэжэл шадабариа Мозамбигай хүн зондо бэлэглэһэн байгаа.

Мозамбигай дуу, хатарай, национальна ансамбль Советскэ Союзда айлшалаа һэн.

СССР-эй болон Мозамбигай Арадай Республикын хоорондохи соёлой холбоо барисаан амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна.

Валентин ОСИПОВ,
ТАСС-ай корр.

Мапуту.

## ТОБШОХОНООР

БРЮССЕЛЬ. «Эндэ 1846—1848 онуудта Карл Маркс ажаһуугаа» — гэһэн бэшэгтэй мүнхэлэлгын самбар Бельгиин ниислэл хотодохи Рю Жан д' Арденэй нэрэмжэтэ үйлсын 50-дахи байшанда баярай оршон байдалда нээгдэбэ.

БУДАПЕШТ. Социалис оронуудай эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүбшэлэлгын уулзалга Будапештын Съезднүүдэй ордон соо болобо. Тэрээндэ хабаадагшад эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ эхэнэрнүүдэй түрүү үзэлтэй, демократическа хүдэлөөнэй зорилгонуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа. ООН-ой соносхоһон Эб найрамдалай жэлые үнгэргэлгэдэ энэ хүдэлөөн ехэ үүргэ дүүргэнэ.

ЖЕНЕВЭ. Хүнгэн автомобильнуудай уласхоорондын 56-дахи салон эндэхи Выставкын ордон соо хаагдаа. Дэлхэйн 29 ороной, тэрэ тоодо Советскэ Союзай 1100 гаран түхэлэй автомобильнууд эндэ табигдаһан байгаа.

БОНН. Совет эб найрамдалта үүсхэлнүүдые дэлгэрүүлгэдэ зорюулагдаһан бүлэг хэмжээ ябуулганууды Шлезвиг-Гольштейндэхи Эб найрамдалай немец холбооной эмхи үнгэргэбэ.

НЬЮ-ЙОРК. США-гай научна ба академическэ бүлэгөөрхидтэ «одото дайнай» программые буруушаадаг хүнүүд улам олошоржо байна. Орон дотор үнгэргэгдэһэн ябуулгын үедэ 3100 гаран профессор, 2100 аспирант болон эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ «одото дайнда» бэлдэхэ программын үндэһөөр шэнжэлгэнүүдтэ, туршалгануудта хабаадахагүй тухай уялгада гараа табяа.

КАНБЕРРЭ. Веллингтонһоо абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, зундаа ехэ ган гасуур болоһонойнь һүүлээр Шэнэ Зеландида энэ зуун жэлдэ үзэгдөө дуулдаагүй ехэ үер болобо. Энээнһээ уламжалан, хохидоһон хүнүүдшье бии, олон зуугаад зон гэр байрагүй үлөө.

(ТАСС).

## ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭДЭ ТАБИГДАБА

УЛААН-БААТАР. Монголой Арадай-революционно партиин ЦК болон Монголой Арадай Республикын Министрнүүдэй Совет 1986—1990 онуудта МНР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табиба.

МНРП-гэй XVIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэдээ, монгол арад экономикын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг үрые арьбадхаха, ажалай бүтээсэ саашадань дээшэлүүлхэ, ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулха талаар ехэ алхам хэһэн байна гэжэ документ соо хэлэгдэнэ. Түсэбтэ табан жэлэй хугасаа соо арадай ажахын гол фонднууд 1,7 дахин, ниитын продукт 41 процентээр дээшэлһэн, национальна доход 37 процентээр ургаһан байгаа. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 55 процентээр ургаа, хүдөө ажахын материально-техническэ баазаа бэхижээ. Хүн бүхэнэй хүртэсэдэ бодото ашаг олзо 12 процентээр дээшэлүүлэгдөө.

Наймадахи табан жэлдэ экономическа хүсые гүйсэд ашаглаха, ажалай материальна ба мүнгэн һангай нөөсэнүүдые гүйсэд хэрэглэхэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта эрдэм-техникын ба түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, ажалай эмхидхэл болон ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулха, ажалай бүтээсэ али болохоор дээшэлүүлхэ зорилгонууд проект дотор хараалагдана.



ОРОНОЙ засагаархидай арадай гэгээрэлые хашажа харшалжа байһан политикые Италиин олониитэ дураа гутан буруушаана. Статистикын түбэй институдай шэнжэлгэнүүдэй ёһоор, Италиин хүн зоной 22 процентнь номшье, газетэ, журналшье уншадаггүй байна. Ушарынь гэхэдэ, ороной олохон хүн зон һураха арга боломжогүй юм. Тиихэдэ Италиин засагаархид сэрэгэй гаргашануудта ехэ мүнгэ зөөри һомолно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ политикыень буруушааһан жагсаал Миланай үйлсэ гудамжануудта болобо.

АНСА—ТАСС-ай фото.

## ...П-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

...Болгариин Коммунис...ин Центральна Ко-...Пленум эндэ боло-...ариин XIII съездэ ...Центральна Комите-...ной проектые, мүн ...зүбшэн хэлсэлгэдэ ...ёһотой БКП-гэй Ус-...улагдаха хубилал-...проектые тэрэ ха-...эн байгаа.

...эй асуудалнууд ...хэлсэгдэбэ. Г. Фили-...отов БКП-гэй Центральна Комитедэй секретарьнараар һунгагдаа. Пленум Г. Атанасовые БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүнээр һунгахадаа, тэрэниие БКП-гэй ЦК-гай секретариин уялгануудһаа сүлөөлбэ. Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор, Арадай ажахын Соведэй түрүүлэгшээр һунгагдаһантайнь дашарамдуулан, О. Дойновые БКП-гэй ЦК-гай секретариин уялгануудһаа сүлөөлөө.

# ШАНГА ТЭМСЭЛЭЙ ЖЭЛ

...һая гаража бай-...Коммунис парти ...олониитын жагсаал ...байгуулагдаһаар 64 ...ой тэмдэглээ юм. ...хотын хүн зо-...«О' Хиггинс» гэ-...артистнууд наада ...харуулһан, уран зо-...зохёолнуудаа унша-та алуулһан юм. Чилиин Коммунис партиин үшөө хоёр эдэбхитэдтэй хамта тэрэ алуулһан байгаа.

Чилиин Коммунис парти оппозициин бүхы политическэ хүсэнүүдтэй нягта холбоотой гэжэ тэрэнэй ойн баярые һайндэрлэхэ үедэ үшөө дахин батадхагдаа. Залуушуулда, артистнарай бүлэгөөрхидтэ, интеллигенцидэ тэрэ ехэ нүлөө үзүүлдэг. Тэрэнэй бүхы гэшүүдэй 50 процентнь эхэнэрнүүд болоно. Чилиин хүдэлмэришэн анги Коммунис партияа дэмжэдэг. Харин 12 жэлэй саада тээ генерал Пиночет засаг гартаа абахадаа, «Чилидэхи марксизмын халдабарита хабдарые эсэслэн һалгаахаб» гэжэ мэдүүлһэн шуу.

...политическэ үйлэ ...хүгжэлтын хойно-...гөөр адаглан һо-...хүнүүдтэ энэ үйлэ ...тай байжа боло-...партинуудта ор-...ехээр хашагдадаг, ...Компартиин эм-...ниитэ арад зоной ...нууд юрын үзэг-...

...аа яралтай түр-...гдаһан табсангуу-...Компартиин бо-...зүүнэй партинуудай, ...удай хүтэлбэрилэг-...үнэй үгэнүүдые Сантьяго...зон үдэшэ орой ...һан байна. Ара-...ансамбльнууд бэ-...харуулаа, поэ-...дээ уншаа. Хүг-...ашалган, политиче-...ээдэлээ.

...ажал ябуулгын-...ойе тэмдэглэһэн ...Парадые хүндэлэн ...олохон артист-...эрэн байгаа. Тэрэ-...Хосе Мануэль ...28-тай боложо ...нёдондо жэлэй март ...Пиночедэй харуулшад...

Ниитын ба политическэ ажал ябуулга эрхилхэ эрхэ олгохыень засаг захиргаанда эрилтэ табиха зуураа, Чилиин хүн зон тэмсэлэй улам шэнэ онол аргануудые хэрэглэнэ. Жэшээнь, ороной ниислэлдэ дүтэ шадархи 65 пролетарска районой туд бүхэндэнь бэеэ хамгаалгын отрядууд байгуулагданхай. Нютагай хүн зон, гол түлэб залуушуул тэдэнэй бүридэлдэ ородог. Эдэ отрядууд полициинхидэй доботолгые сахарюулан, хүн зоной аюулгүй байдалые хангадаг.

Университедүүдтэ, фабрика, заводуудта, хүдэлмэригүйшүүлэй комитедүүдтэ (харин мүнөөдэрэй байдалаар гансал Сантьяго хотодо 1 миллионһоо дээшэ «үлүү хүнүүд» тоологдодог), кафенүүдтэ, автобусуудта — хаа хаанагүй «Мүнөө жэл шиидхэхы тулалдаанудай, Пиночедые унагаалгын жэл болохо» гэһэн уряа дамжуулагдадаг болонхой.

Сальвадор Альендын Арадай правительствые дэмжэдэг бүхы партинуудай — коммунистнуудай, социалистнуудай, зүүнэй христианска демокрадууд болон бусад политическэ бүлэгөөрхидэй түлөөлэгшэдэй Шэнэ жэлэй урда тээ толилуулһан декларации дотор иигэжэ хэлэгдэнхэй:

«Оршон гараад байһан жэл хэрзэгы шанга засагые унагаалгын жэл болохо ёһотой. Бидэ иимэ уялга абаад, үргэн ниитэ арад зоной хүсэлэл оролдолгонуудые, улам ургажа байгаа социальна эдэбхи үүсхэлые нэгэдүүлэн, 1986 онго талаһаа мэдүүлээ һэн.

Арадай демократическа хүдэлөөнэй — Коммунис, Социалис партинуудые ба «Зүүнэй революционно хүдэлөөе» нэгэдүүлдэг зүүнэй хүсэнүүдэй нэгэдэлэй декларации доторшье иимэл хараа бодол элирхэйлэгдэнэ. Пиночедэй засаг захиргаанда эсэргүү тэмсэлдэ оппозициин бүхы хүсэнүүд шууд шангаар хэбаадаха хэбэртэй.

Чилидэхи экономикын байдал улам муудана. Энэнь нэн түрүүн сэрэгэй засаг захиргаанай үнгэргэдэг политикаһаа уламжална. Уласхоорондын валютна фонд угайдхадаа жэжэбожо юумэнүүдһээ эхилээд, бүхы юумэндэ нүлөөгөө үзүүлнэ бшуу.

Аяар 23 миллиард долларта хүрэһэн гадаадын үри шэриие бүглэхын тулада гадаадын худалдаа наймааһаа ороһон мүнгэ зөөриин 50 гаран процентнь зорюулагдана. Ажал хэжэ шадаха хүн зоной 20 процентнь, харин ороной зарим районуудта 30 процентнь хүдэлмэригүй. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн саг ургалжэ доошолно.

Хүдэлмэришэн ангиһаа эхилээд, шадал багатайшье, шадалтайшье үйлэдбэришэд, ашаанай машинануудай ээзд, наймаашад, фермернүүд хүрэтэрөө Пиночедэй засаг захиргаанда дурагүйдэн, эсэргүүгээр тэмсэдэг байһаниинь энээгээр тайлбарилагдана.

Оппозициин хүсэнүүдые эбгүй болгохын, политическэ нэгэдэлдэ коммунистнуудые хабаадуулхагүйн тула США боломоор бүхы юумэ хэнэ. Холбоото Штадуудай элшэн сайд Герри Барнс политическэ партинуудай түлөөлэгшэдтэй, зарим профсоюзуудай ударидагшадтай ба һүмэ дугангуудай түлөөлэгшэдтэй ходо уулзажа, өөрынгөө политикые бэелүүлдэг.

Имагтал Сагаан байшангай түсэбэй ёһоор, римскэ папын заабаряар Сантьяго хотын архиепископ Хуан Франсиско Фресно гэгшэ «Түгэс демократида ороxo тухай национальна хэлсээн» гэжэ нэрлэгдэһэн программна документ зохёон бэлдэжэ, 11 парти болон политическэ бүлэглэлнүүдые нэгэдүүлһэн эблэл байгуулһан юм.

Коммунистнууд болон зүүнэй үзэл баримталдаг бусад партинууд тэрээндэ абтаагүй ааб даа. Ямар бодолтойгоор иимэ юумэн хэгдэһэн байгааб гэбэл, Пиночедэй оорынь, мүн зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зонхилон оройлогшодой зүбшөөлөөр «түни түбшэнөөр хизаарлагданги буржуазна эрхэ сүлөөтэй болохо һанаатай байгаа. Харин Вашингтондо дэмжэгдэһэн энэ түсэбынь оройдоошье бүтээгүй.

Пиночедтэй «үгээ ойлголсохо» гэһэн һэдэлгынгээ буруу һүрэхэдэ, центрис ба баруунай үзэл баримталдаг политическэ бүлэгөөрхид арад зоной тэмсэлые дэмжэхэ баатай болоо һэн.

Эрид шанга хамтын тэмсэл ябуулха гэшэ тохёолдоһон байдалһаа гараха гансал арга боломжо болоно. Чилиин Коммунис парти, мүн Арадай демократическа хүдэлөөнэй талаар тэрэнэй союзнигууд имагтал энээн тухай мэдүүлдэг байгаа, мэдүүлнэшье.

1986 он Чилиин ээрхэг засаг захиргаанда хүшэр хүндэ жэл болохо гэжэ эдэ бүгэдэ гэршэлнэ.

Хосе Мигель ВАРАС,
Чилиин журналист.
(АПН).

# ХАРА ШАРАЙТАНДА ХАРША ЯБУУЛГА

МАРГАРЕТ ХЕКЛЕР США-гай элүүрые хамгаалгын ба социальна албанай министрэй тушаалһаа буунхай. Президент Рейганэй дура зоригоор тэрэ элшэн сайд боложо, Холбоото Штадуудые Ирландида түлөөлнэ. «Сагаан байшангай хүтэлбэрилэгшэдтэй үгээ ойлголсоогүй дээрэһээ» тэрэ министрэй тушаалһаа бууха баатай болоо. Хеклерэй шэнэ тушаалда томилогдоһониинь «хүндэтэй сүлэлгэ» болоно гээд олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дамжуулдаг американ хэрэгсэлнүүд бэшэһэн байна.

Хеклерэй Вашингтонһоо «хүндэтэнгөөр сүлэгдэхын урда тээ «Хара зүһэ шарайтай америкынхидэй болон үсөөн тоотой үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй элүүр энхын байдал» гэһэн зузаан элидхэл тэрэнэй хүтэлбэри доро бэлдэгдэһэн юм. Министр байһан Маргарет Хеклерэй үүсхэлээр үнгэргэгдэһэн түс шэнжэлгын 239 хуудаһан дээрэ элүүрые хамгаалгын талаар США-гай «ондоо шарайтай» хүн зоной байдал элишэлэн харуулагданхай. Олоной үмэнэ хэлэгдэһэн энэ үнэн үгэ Хеклерые иимэ яралтай түргэнөөр Ирланди «сүлэхэ» шалтаг болоо бэшэ аал?

Холбоото Штадуудай үсөөн хүн зонтой үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй дунда элдэб үбшэнгөөр үбдэжэ, наһа бараха ябадал сагаан зүһэ шарайтайшуулайхиһаа һураггүй олон гэжэ элидхэлэй авторнууд батална. Тиихэдэ негр хүн зоной дунда гарзалалга, хорото хабдараар үбшэлхэ ябадалнууд эгээл олоор үзэгдэдэг. Жэшээнь, сагаан зүһэ шарайтайшуулда орходоо 25 процент олоор эрэшүүл негрнүүд хорото хабдарай үбшэндэ нэрбэгдэдэг. Хара зүһэ шарайтай эхэнэрнүүд сагаан шарайтай эхэнэрнүүдтэ орходоо 4 процент олоор энэ үбшэнгөөр үбшэлдэг.

Тиихэдэ зүрхэ-һудалай үбшэнгүүд негрнүүдэй хайра гамгүй дайсаниинь болоно. Элидхэл бэлдэгшэдэй мэдээнүүдэй ёһоор, 45 хүрэтэр наһанай эрэшүүл негрнүүд сагаан зүһэ шарайтайшуулда орходоо арба дахин олоор гипертони үбшөөр үбдэжэ, наһа барана. Хара зүһэ шарайтай американ эхэнэрнүүдтэ энэ тоо, сагаан шарайтайшуулда орходоо, хоёр дахин дээгүүр. Негр хүн зоной дунда үхибүүдэй гээгдэхэ ябадал сагаан хүн зоной дундахиһаа хоёр дахин олоор үзэгдэдэг.

Маргарет Хеклерэй 1984 ондо эмхидхэһэн шэнжэлэгшэдэй түсхай бүлэг дүшөөд элдэб янзын үбшэн аргалха талаар хэрэг байдалые шалгаһан байгаа. США-гай үсөөн хүн зонтой үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд сагаан зүһэ шарайтайшуултай адляар элүүрые хамгаалгын талаар хангагданагүй гээд мэргэжэлтэдэй суглуулһан баримтанууд гэршэлнэ. «Түүхэтэ адли тэгшэ бэшэ байдал мүн» гэжэ Хеклер иимэ байдалые нэрлээ һэн.

Харин зүһэ шарайн илгаа гарган газаашалха ябадал юун дээрэһээ элирнэб гэхэл, негрнүүдэй диилэнхи хубинь түгэс бэлэдхэл гараһан медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ бэеэ үзүүлхэ аргагүй юм. Тэдэнэр бүри үхиоүүн наһанһаа иимэ хизаарлалтануудтай ушардаг. Хэрээ сагаан шарайтай үхибүүнэй жэлдээ 4,5 дахин докторто ошодог һаань, хара зүһэ шарайтай үхибүүд 3,2 дахин ошодог. Элдэб үбшэнһөө һэргылхын тулада хэгдэдэг вакцинаци баран зондо баһал хэгдэдэггүй. Дүрбэ хүрэтэр наһанай сагаан зүһэ шарайтай үхибүүдэй 67 процентнь үсөөн хүн зонтой үндэһэ яһатанай үхибүүдэй 57 процентнь иимэ прививкэ абадаг.

Сагаан зүһэ шарайтай хүн зоной 70 процентнь, харин хара зүһэ шарайтай хүнүүдэй 46 процентнь врачнарта ябадаг. Энэнь негрнүүд сагаан зүһэ шарайтайшуулда орходоо элүүр һайн бэетэй гэһэн удхатай бэшэ. Аргалуулхын тулада мүнгэ зөөриин дуталдалга энээнэй шалтагаан болоно гэжэ шэнжэлгые үнгэргэгшэд хэлэнэ.

Тэдэнэй олониинь медицинскэ страховани хэхэ аргагүй. Буу зэбсэгүүдые яралтайгаар улам ехээр бүтээдэг болоһонойнь эсэстэ һүүлэй жэлнүүдтэ федеральна правительствын зүгһөө медицинскэ хангалгада үгтэдэг туһаламжа эрид хороо юм. Медицинскэ хангалгын ба эм домуудай үнэ сэн эрид дээшэлээ.

«ЮС ньюс энд уорлд рипорт» журналай мэдээнүүдэй ёһоор, 1983 ондо Америкэдэ нэгэ хүндэ хирургическа операци 3540 доллар, анестези—600 доллар, рентгеноскопи — 720 доллар, лабораторно шэнжэлгэнүүд — 1410 доллар, больницын орон — хоногой 190 доллар үнэ сэнтэй боложо үгэһэн байгаа. Тиихэдэ үнгэрөөшэ жэлнүүдтэ эдэ тоонууд бүри ехэ болоо. Салин хүлһэ багые абадаг хүнүүд аргалуулхын тулада иимэ ехэ мүнгэ хаанаһаа абаха гээшэб? Тиигэжэ врачта ябаха аргагүй дээрэһээ үбшэнгөө һүжэрөөжэ, сагһаа урид наһа барадаг байна.

Александр ПОРОШИН.
(АПН).

БҮХЭДЭЛХЭЙН МЕТЕОРОЛОГИИН ҮДЭРТЭ

# АГААРАЙ АРЮУН БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

**Бүхэдэлхэйн метеорологическа эмхиин (ВМО) тогтооһон метеорологиин ба метеорологическа албанай уласхоорондын Үдэр мүнөөдэр тэмдэглэгдэхэнь.**

Юртэмсэ дэлхэй дээрэ хүн түрэлтэн бии болоһонһоо хойшо сагай уларилай байдалаар һонирхожо эхилһэн юм. Һалхи шуурган, сахилгаан, тэнгэриин дуун гэхэ мэтые эртэ урда сагай хүнүүд шэди ехэтэй бурханай аяг аашанууд гэжэ бодомжолдог байгаа хаш. Тиимэһээ сагай уларил тухай гоё һайхан үльгэр онтохонуудые зохёоходоо, нэн түрүүн Наранай, Һалхинай, Далайн, Сахилгаанай, Тэнгэриин дуунай бурхануудта мүргэдэг, абарал буулгахыень гүйдаг байһан гээшэ. Тэрэл үе сагһаа хүн зон сагай уларилай байдалые адаглан шэнжэлжэ, зохёодог зүйлнүүдые, тэдэнэй хоорондохи холбоое ойлгохо, сагай уларилые таа-ха гэжэ оролдодог байгаа.

Үшөө XVIII зуун жэлэй тэн багаар Россин түрүүшын академик М. В. Ломоносов сагай уларилай байдал тухай бодомжолходоо, уларилай байдалые хүн зүбөөр таажа һураа һаа, бурханһаа юушье эрихэгүйбди гэжэ хэлэһэн юм. Харин XX зуун жэлэй тэн багта СССР-эй Наукануудай академиин президент С. И. Вавилов хүн түрэлтэнэй бэелүүлгэ гол зорилгонуудые табихадаа, «атомна энерги эдлэхэ, рак гэжэ үбшэниие илаха, сагай уларилай байдалые уридшалан таажа һураха» гэжэ онсо тэмдэглэһэн байна.

Он жэлнүүдэй ошохо тума эрдэм ухаан хүгжэжэ, агаарай хүйтэн дулааниие, даралтые тодорхойлхо хэрэгсэлнүүд, барометр, термометр зохёогдоо. Газарай атмосферын, уларилай байдалые тусхай инструментнүүдэй аргаар шэнжэлгэ XVII зуун жэлһээ эхилһэн байна.

Иимэ аргаар шэнжэлгэ Россида 1724—1725 онуудта эхилээ. Арбаад жэлэй үнгэрһэн хойно командор В. Берингын хүтэлбэрилһэн агууехэ экспедициин үедэ 12 метеостанциһаа бүридүүлэгдэһэн түрүүшын сеть эмхидхэгдээ. Хожомынь 1872 оной январиин 1-дэ сагай уларилай албан Россида байгуулагдаһан байна.

РСФСР-эй метеорологическа албаниие эмхидхэхэ тухай декредтэ 1921 оной июниин 21-дэ В. И. Ленин гар табиһан юм. Мүнөө орон соомнай 4000 шахуу метеостанци тоологдоно. Арктикада, хада уулануудта, тундрада, холын ой тайганууд соо тэдэнэр түхеэрэгдэнхэй. Самолёдуудай гэнэ тодхорто оронгүй ниидэхын тула аэрологическа 200 шахуу станци хаа хаанагүй тодхогдоо. Тэдэнэр газарһаа дээрэ 25—30 километрэй зайда атмосферые «сүмэ сохин» агаарай байдал тухай мэдээнүүдые абадаг. Метеорологическа локаторнууд ашаглалгада оруулагдаа. Уһан далай, океанууд дээрэ тусхай суднанууд, корабльнууд уларил шэнжэлнэ. 1960 онһоо метеорологическа спутнигуудай ашаар үүлэнүүдые дээрэһээнь хараха арга боломжотой болоһон байнабди.

Улаан-Үдэдэ (тиихэдэ Дээдэ-Үдэдэ) 1835 оной январь һараһаа метео-ажаглалтанууд хэгдэжэ эхилһэн түүхэтэй. 1841 онһоо 1851 оной февраль хүрэтэр (ртутна ба спиртын) термометрээр ажаглалтанууд хэгдээ. 1886 оной апрель һараһаа ажаглалтануудай программа үргэдхэгдэжэ, нютагай уезднэ училищи и н дэргэдэ метео-хүдэлмэри ябуулагдажа эхилээ. Тэрэл оной март һарада Эрхүүгэй магнитна метеорологическа обсерваториин директор Э. В. Штеллинг барометр эндэхи станцида тодхоһон байна. Хожомынь метеостанци Үдэ голой зүүн бэедэ, тэндэһээ зөөгдэжэ, городой сэсэрлиг соо тодхогдоо һаа. 1942 оной июль һарада мүнөөнэй аэропортын байһан газарта авиаметеостанци (АМСГ) нүүлгэгдэһэн байна.

Арадай ажахые ба авиациие гидрометеорологическа талаар һайн шанартайгаар хангаһанайнгаа, байгаалиин ёһо гуримуудые урагшатайгаар үзэһэнэйнгээ түлөө СССР-эй Гидрометео-албан Ленинэй орденоор шагнагдаһан байна. Энэ ехэ амжалтада Улаан-Үдын АМСГ-гэй коллективэй хубита бага бэшэ байһан байха.

Аэрофлодой агаарай харгы замуудые, БАМ-ай барилгашадые, геологуудые, ой модо харууһалдаг авиапатрулиие хангадаг Улаан-Үдын АМСГ-гэй коллектив ехэ амжалтануудые туйлаа.

Агаарай, сагай уларилай байдалаар ниидэлгын үедэ ямар нэгэ гэмтэ аюул ушаруулхагүйн тула, лётчигууд болон пассажирнуудай амиһые сахин хамгаалхын, үнэтэй самолёт ба вертолёдуудые бүрин бүтэн үлөөхын тула АМСГ-гэй коллектив бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг. Коллективтэмнай коммунис ажалай 28 ударник ажалладаг. Н. Д. Бабич гушаад жэлэй туршада коллективыемнай хүтэлбэрилнэ. Ехэ эрдэм мэдэсэтэй. баян дүй дүршэлтэй хүтэлбэрилэгшэ шэнэ кадрнуудые бэлдэхэ асуудалда ехэ анхарал табидаг. Арадай ажахые метео-хангалгаар ехэ амжалтануудые туйлаһанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор, РСФСР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан, «СССР-эй Гидрометео-албанай отличник», «Аэрофлодой отличник» гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн юм.

Техникын талаар начальнигай орлогшо А. В. Юрьев мүн лэ гушаад жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Хори гуша гаран жэлдэ инженер болон техникүүдээр хүдэлмэрилһэн Н. В. Шестакович, М. С. Трунина, Л. В. Буруева, П. М. Казаченко, В. С. Гаськова, Т. П. Россинская, О. С. Воронова, Е. П. Ваткова, Н. Н. Назарук гэгшэдээ наһанайнь амаралтада үдэшөөбди. Тэдэнэй эхилһэн хэрэгые, амжалтата ёһо заншалнуудые залуу мэргэжэлтэд З. Б. Базаров, К. Б. Иванова, Е. Г. Томилова, Т. Н. Мясникова, бусад урагшатайгаар үргэлжэлүүлжэ байна. Һая ороһон залуушуул Сэсэгма Жигжитова, Тамара Гукасян, Ирина Быкова, Светлана Чернышева, бусад найдамтай халаан боложо байна.

— Сагай уларилай байдалһаа боложо, аэропортдо удаагаар һуушахадаа синоптигуудые шоо үзэдэг гээшэбди. Энэмнай ехэл буруу яһадал гээшэ. Бидэнэй ниидэхэеэ байһан агаарай харгы замда гэнэ аюултай тула нэгэ бага хүлеэхыемнай барина ха юм. Энээнэй түлөө синоптигуудта ехэ баяр хүргэхэ ёһотойбди, — гэжэ мэдээжэ географ-полярник З. М. Каневский хэлэһэн байдаг. Энэ хүн бидэнэй хэдэг ажалай удха шанарые тон зүбөөр тэмдэглэһэн байна. Энээндэнь бидэ ехэ баяртай байдагбди.

**Е. ЧЕСНОКОВА,**
**Улаан-Үдын АМСГ-гэй ахамад инженер.**

## УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛГЭ

### СОЦИАЛИЗМЫН НАЙДАМТАЙ ТУЛГУУР

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй комитедэй ээлжээтэ заседани Варшавада болобо. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдһээ эхи заха абаһан бүгэдэ ниитын асари ехэ дэбжэлтын улам үргэдэжэ байһан энэ үедэ тэрэ заседани үнгэрэгдөө. Бүхы хүн түрэлтэндэ үхэлтэ аюулай тохёолдожо болохо байһан тухай миин һануулга хэдэг бэшэ, харин ядерна дайнай аюулые зайсуулха арга замуудые заажа байһан социалис хани нүхэсэлэй нэрэ хүндын хэды ехэ байһаниие съездын баталан абаһан шиидхэбэринүүд үшөө дахин гэршэлэн харуулна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ дотор энэ зуун жэлэй эсэс болотор ядерна ба химическэ зэбсэгүүдэй нөөсэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр усадхаха, замбуулинай дайдаһаа сохилто хэхэ ядерна зэбсэгүүдые хорихо гэжэ дурадхагдаһан программые социалис гүрэнүүд бүхыдэнь һайшаан дэмжэһэн байна. Хоёр талын болон бүхы бусад гүрэнүүдэй аша туһын хэрэгүүдые хараада абалсагатайгаар ядерна зэбсэгүүдые шууд сэхээр хороохо ба саашадань тэрэниие усадхаха, замбуулинай дайдада гаргагдаха ядерна зэбсэгүүдые ехээр бүтээлгэ болюулха тухай үгээ ойлгосолго туйлаха зорилгоор бодото байдалые үнэн зүбөөр хараха, харюусалгатай байһанаа мэдэрхэ уряатайгаар тэдэн ООН-ой гэшүүн оронуудта, нэн түрүүн США-да, Англи ба Францида хандаһан байна.

Энэ ушартай холбоотойгоор харахада, совет-американ дээдэ тушаалтадай болохоёо байһан уулзалгын гол имагтал дурсагдагша асуудал ёһотой гэжэ тэмдэглэгдэһэн. Ядерна туршалгануудые болиулха, Европодохи дунда зэргын зайда ниидэхэ американ ба совет ракетануудые усадхаха тухай хэмжээнүүдээр шиидхэхэ голсохо бүхы арга боломжонууд бии гээшэ.

Түбэй Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүд болон буу зэбсэгүүдые хоёр талаһаа хороохо тухай Венэдэ хэгдэжэ байгаа хэлсээ рэлдөөнүүдые эдэбхижүүлхын ... гэсхэлэй удха түгэлдэр документ абалгаар түрүүшын шатые дүүрэн... рилгоор Европодо бэе бэедээ этигэмжэ дабаритай байлга ба аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хураан абаха хэмжээнүүдэй талаар Стокгольмдо конференциин хүдэлмэриие түргэдхэхэ ... лоо бэлэн байһан тухайгаа Варшавска Договорто орсдог оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд мэдүүлэлгэ ... дэй, нэн түрүүн сэрэгэй ехэ хүсэнүүдэй сэрэгэй гаргашануудые ... гохогүй ба хороохо ябадалай алхам хэхэ өөһэдынгөө хараа бодолые тэдэнэр үшөө дахин элирхэйлээ.

Тиигэхэ зуураа Варшавада болоһон заседанида хабаадагшад буу зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хураан абажа эхилхэ бүхэнэй гансахан аюулгүй байдалда ашатай туһатай байха бэшэ, зоной байдал һуудалые һайжаруулха мүнгэ зөөри ехээр һомолхо, экономическа гээгдэлые усадхаха олгодог байхын түлөө оролдохо гэжэ харуулба.

### БУУ ЗЭБСЭГҮҮДЫЕ ХУРЯАН АБАЛГАДА ХААЛТА ТАБИ...

Хойто-Атлантикын сэрэгэй бүлэглэлэй ядерна түсэблэлгын талаар бүлэгэй сесси Вюрцбургда (ФРГ) мартын 20—21-дэ үнгэрэгдэбэ. Тиигэжэ дурсагдагша бүлэглэлэй сэрэгэй ба политическэ органуудай хэдэ хэдэн заседанинууд нээгдээ. НАТО-гай оронуудай министрнүүдэй ядерна дайнда бэлдэхэ шэнэ түсэбүүдые зохёолгоор «хабарай марафониие» эхилһэн ушар яһала ойлгосотой тайлбари өөртөө үгэнэ. Юуб гэхэдэ, 2000 он болотор ядерна зэбсэгүүдые гүйсэд дүүрэнээр усадхаха гэжэ Советскэ Союзаар дурадхагдаһан тодорхой программын бүхы дэлхэй дээрэ эдэбхи ехэтэйгээр зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан үедэ НАТО-гай милитарис эдэбхиин шэнэ ордоһон оронхой.

Дэлхэйн арадууд Советскэ Союзай эб найрамдалта эдэбхи үүсхэлнүүдтэ харюугай алхамуудые хэхэ эрилтэнүүдые өөһэдынгөө правительствануудта табина. Иимэ эрхэ байдалда шахардуу шанга байдалые һуларуулха политикада эсэргүү тэмсэгшэд бэрхэшээлтэ байдалда орожо, элдэб арга мэхэ бэдэрнэ, буу зэбсэгүүдые хураан абаха замда Вашингтоноор хэгдэжэ байһан хаалтануудые далдалха баатай болоно. Олониитын һанамжануудые яаха аргагүй хараадаа абалсан, США-гай Баруун Европодохи союзнигууд Рейганэй «бэеэ хамгаалха стратегическэ үүсхэл» гэдэгые халхабша болгон, замбуулинай дайдада ядерна зэбсэг гаргаха гэһэн Вашингтоной түсэбүүд тушаа бэеэ баринги хараа бодол баримтална. Энэ ушар Сагаан байшангай уур сухалые орьёлуулжа, эрид шиидэгүйшүүлые номгоруулха зорилготойгоор США-гай оборонын министр К. Уайнбергер эльгээгдээ.

Ядерна түсэблэлгын бүлэгэй сессиин урда тээхи үдэрнүүдтэ тэрэ Лондондо ерээ. Тэтчер ба Коль хоёрой ... ванууд удаан аргадаха хэрэгтэй ... Тэдэнэй аляанайншье Вашингтоной ... сэхээр алба хэдэгынь мэдээжэ ... һүүлдэ Лондон, мүн Боннше ... гэдэг американ программые ... хабаадалсаха болонхой.

Холбоото Штадуудай үгэдэ ... глиин, ФРГ-гэй правительстванууд ... дынгөө арадуудай, мүн бүхы ... нэ айхабтар хүндэ харюусалга ... даажа абаба гээшэ. Хэрбээ Рейганэй ... хамгаалха стратегическэ үүсхэл ... то дээрэ бэелүүлэгдээд байгаа ... аюулгүй байдал гүйсэд дүүрэн ... гэһэн найдуулгын юуншье бэшэ ... уршагта хэрэгэй аюул ехэтэ ... далдалха гэһэн ээлжээтэ мэхэ ... маг шашалга байһаниинь эли ... нэйнь уг удха гэхэдэ, шэнэ эрхэ ... хи замда мүнөөхил туйлагдаша ... гоёо — сэрэгэй хүсэнэй талаар ... Союзһаа булюу байдалтай бол... бэелүүлгэ болоно. Гэбэшье со... ри тиимэ һанаашалга хэһэнэй ... жэ нэгэнтэ бэшэ, хүндэтэйгөөр ... хээр мэдүүлһэн гээшэ. Советскэ ... рэгэй хүсэнэй талаар тогтонижо ... риие хубилгаха арга олгохогүй. ... рикан ядерна зэбсэгэй замбуулинай ... дада гаргагдаад байгаа гээшэ ... скэ Союз тэрэ тэнсүүриин ... тулада, хэрбээ хэрэгтэй болоо ... Холбоото Штадуудаар байгуулагдаһан «одото дайнай» электрон ... усадхахын тулада өөрынгөө ... дэй ашаг үрэ ехэтэй байлгые, ... тудалгые, хүсыень дээшэлүүлхэ ... лохо.

### ФРАНЦИИН ҺУНГАЛТЫН ҺҮҮЛЭЭРХИ БА...

Мартын 16-да үнгэрэгдэһэн национальна суглаанай һунгалтын үрэ дүнгүүдээр Францин дотоодын политическэ байдал нилээд шахардуу болобо. Энээнэй урда тээ, 1981 ондо үнгэрэгдэһэн һунгалтада ехэ хохидолдо ороһон баруунай тала баримталдаг хүсэнүүд мүнөө үһөөгөө абаа гэхэдэ болохоор. Гэбэшье тэдэн өөһэдынгөө хараа бодолые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлжэ шадаагүй. Засагай хүтэлбэридэ байһан социалис парти сүм түригдөөгүй, гүрэнэй парламентда тэдэнэй түлөөлэлгэнь 284-һөө 206 депутат хүрэтэр хороогдоо. Баруунай тала баримталдаг хүсэнэй гол хоёр парти — республикые дэмжэдэг нэгэдэл (ОПР) ба француз демократиин түлөө союз (СФД) — национальна суглаанда диилэнхи олонхидой һуури эзэлхэ гэһэн өөһэдынгөө гол зорилгые бэелүүлжэ шадаагүй. Ушар иимэһээ дурсагдагша партинууд дэмжэлгэ үзүүлхэ гүйлтатайгаар баруунай үзэлтэй жэжэ бусад бүлэгүүдтэ хандаха баатай болохонь, тэд тэдэнһээ оройдоол хоёрхон жэлэй туршада тогтуурига гүйхэн олонхидой байдал эзэлэгдэхэ болоно.

Игэжэ Францида хүлеэгдээгүй ушар байдал тохёолдонхой. Зүүнэй тала баримталагшадые засагай хүтэлбэриһөө эсэслэн һалгаажа шадаагүйшье һаа, социалист Митеранай үшөө хоёр жэлэй туршада оронойнгоо президентээр үлэхэ үедэ баруунай үзэлтэн өөрын правительство байгуулха эрхэтэй болобо. Баруунай үзэлтэй олонхидой мүнөө национальна суглаандаа президентдэ эсэргүү байхань ойлгосотой ааб даа.

Тохёолдоһон энэ эрхэ байдалда Францин коммунис парти национальна суглаанда баруунай үзэлтэй олонхитой холбоо барисаагүй байха бэеэ гэһэн ... тойгоор президент-социалист ... баринги байба. Һунгалтын дүн... нистнууд депутатска хэдэн ... бэшье, урдынхи мэтэ зүүнэй ... талдаг хүсэнүүдэй дунда эгээ ... организаци байһан зандаа.

Баруунай үзэл баримталагшад ... та дээрэ илалта туйлаһанай ту... мые социалистнуудай правит... сэд дүүрэнээр дааха болоно, ... литика һунгагшадаар шүүмжэл... шаагдаһан гээшэ. Экономическ... улам гүнзэгыржэ, хүдэлмэри... тоогой гурба миллиондо дүй... шадай байдал һуудалай мүү... дээрэһээ хэдэн миллион фран... галтада хабаадаагүй байха ... гадна һунгалтын үедэ француз ... нууд болон зүүнэй үзэлтэй ... шад баруунай тала баримтал... ба социалистнуудай хүтэлбэр... ехэ баалалтада ороһон бай... президент Миттеран һунгалт... урда тээхэнэ хэрбээ социалист... руутан һалаха болоо һаа, туш... гэжэ занаһан байха юм. Энэ ... үзэлтэй олохон һунгагшадта ... тиин кандидадуудта дуугаа үг... сэл түрүүлээ.

Баруунай үзэл баримтал... Францин ажалша хүнүүдтэ ... шангадхахаар бэлдэжэ байһан ... француз коммунистнууд ... дэлгэтэй, социальна үнэн зүб... далтай тэмсэлдэ, социальна ... болон сүлөөтэ байдалда ка... тогодо эсэргүү тэмсэлдэ ажал... хүсэ шадалые элсүүлхы үүсхэ...

Г. ...

## СОЁЛОЙ ҺОНИН

### АРТИСТНАР ХҮДӨӨ НЮТАГУУДТА

Һаяхан Гүрэнэй ород драматическа театрай бүлэг артистнар Баунтын район зориһон байна. И. В. Юхневич, В. И. Карасёва, Г. И. Фёдоров түрүүтэй театрай мэдээжэ артистнар белорус драматург А. Дударевай «Үдэшэ» гэһэн зүжэгые Багдарин, Таксимо, Усть-Муя, Россошино тосхондо ажаһуугшадта харуулха, мүн коллективэйнгээ зохёохы ажал тухай тэдэнэртэ хөөрэжэ үгэхэ юм. Багдаринай интернат-һургуулиин һурагшадтай уулзажа, театр тухайгаа мүн һонирхолтой хөөрөө дэлгэхэ байна.

Һүүлээрнь театраймнай аха захатан болохо актёрнууд РСФСР-эй арадай артистка К. Т. Никулинагай хүтэлбэри доро Түнхэнэй районоор ябажа ерэхэ түсэбтэй. Тэндэ тэдэнэр малшадтай, механизаторнуудтай, һургуулиин үхибүүдтэй уулзаха хүсэлтэй юм.

**В. ТЕЛЕШЕВ.**



**Түнхэнэй районой түб Хэрэн тосхондо хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин анха нээгдэһээр хори һайса гаран жэл үнгэрөө. Эхилхэһээнь шахуу эндэ хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй, хүндэтэй болоһон хүнүүдэй нэгэн — Кира Анатольевна Шулунова. Тэрэнэй һурган гаргаһан эдир үетэн энэ нютагта олон юм. Түрүүшынгээ хүгжэмэй багшые халуун дулаанаар дурсадаг байха.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. А. Шулунова һурагшадтаяа.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

## СПОРТ

## ТОБШОХОНООР

ТРАМПЛИН. Трамплинһаа санаар һолжоролгоор ЛВРЗ-гэй спортклубай түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн һаяшаг үнгэрэгдэжэ, 20 «ниидэдэг» санашад хабаадаһан байгаа. Мүрысөөн гурбан бүлэг наһанай эдиршүүлэй дунда бага болон ехэ трамплинууд дээрэ үнгэрэгдөө.

Ехэ трамплин дээрэ үнгэрэгдэһэн мүрысөөндэ техническэ мэргэжэлэй 2-дохи училищиин һурагша Александр Залуцкий тэбхэр 60 метртэ һурэжэ, республикын рекорд тогтоогоо. Зүгөөр түрүү һуури эзэлжэ шадабагүй. Ушарынь гэхэдэ, тэрэ гурбадахияа һурэхэдөө, унаһан байгаа бшуу. 7-дохи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Вячеслав Ступин 59 метртэ һурэбшье, гоё һайхан мэргэжэл шадабаритай байһанайнгаа түлөө илалта туйлаба.

Дундуур болоч бага наһанай эдиршүүлэй бүлэгүүдтэ 13-дахи һургуулиин һурагшад Толя Залуцкий, Женя Егоров гэгшэд шалгарһан байна.

* * *

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Хүүгэдэй спортын 1-дэхи һургуулиин түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн Зүүн Сибириин технологическа институдай манеж соо боложо, Улаан-Үдын, Тарбагатайн, Кабанскын, Турунтаевын, Бэшүүрэй 230 эдир атледууд хабаадаһан байгаа.

51-дэхи һургуулиин һурагша Лена Комиссарова 60 метрые 7,8 секунда соо гаталжа, мэргэжэлтэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. 42-дохи һургуулиин һурагша Ира Лазарева 1500 метрые 5 минута 07 секунда соо гаталба. Энэ һургуулиин һурагша Настя Данчинова 800 метртэ 2 минута 28,6 секунда саг харуулжа, эрхимлэһэн байха юм.

* * *

ФУТБОЛ. РСФСР-эй Спорткомитедэй футболой управленитэй хамта Россин Федерациин Спорткомитедэй футболой федераци 1985 оной дүнгүүдээр нэгэдэхи ба хоёрдохи лигидэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй дүнгүүдээр эрхим түрүү арбан арбитрай список батлаба.

«Улан-Удэтрансстрой» трестын «Локомотив» бүлгэмэй райсоведэй түрүүлэгшэ, республиканска категориин судья Сергей Казанов Россин эрхим бэрхэ 10 футболой арбитрай тоодо гурбадахи жэлээ удаа дараалан оробо.

* * *

Физкультура болон спортын республиканска комитедэй шанда хүртэхын түлөө футболоор үбэлэй мүрысөөн Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадиондо болоно. Локомотивна депогой болон ЛВРЗ-гэй спортклубай командануудай уулзалга илангаяа һонирхолтой, шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. Тиигэжэ энэ наадан 2:2 тоотойгоор дүүрэбэ. Буряадай мебель бүтээлгын, модо болбосоруулгын комбинадай футболистнууд «Автомобилистые» 4:1, технологическа институдай нэгэдэхи команда «Звездае» 3:1 гэжэ шүүгээ.

СПАРТАКИАДА. Буряадай хүдөө ажахын институдай багшанарай болон хүдэлмэрилэгшэдэй дунда «Элүүр энхын түлөө» гэһэн үбэлэй спартакиада үнгэрэгдэжэ байна.

Спартакиадын программада спортын зургаан зүйл оруулагданхай: волейбол, баскетбол, столой теннис, шатар, даам, саныш урилдаан.

Һүүлшын зүйлэй урда тээ хүдөө ажахые оньһожоруулгыч факультедэй физкультурнигууд түрүү һури эзэлжэ ябана.

**Б. МИРОМАНОВ.**

### ҮШӨӨ НЭГЭ МАСТЕР

СССР-эй Спорткомитедэй шиидхэбэреэр Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Олег Пятковто боксоор СССР-эй спортын мастерай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Январь һарада Сочи хотодо үнгэрэгдэһэн РСФСР-эй чемпионадта хабаадахадаа, О. Пятков эгээл хүнгэн шэгнүүртэн соохоо гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаа һэн.

Зургаан жэлэй урда тээ Загарайн райондо һуража байха үедөө Буряадай түрүүшын мастернуудай нэгэн Бадма Жигмитовэй хүтэлбэри доро Олег һорилго бэлэдхэл хэжэ захалаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо эдиршүүлэй, залуушуулай дунда республикын хэдэн дахин чемпион болоһон намтартай.

Зүүн Сибириин технологическа институтда һурахаяа ороод байхадаа тэрэ энэ дээдэ һургуулиин физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багшанар, тренернүүд Павел Федотовой, Борис Доржиевай хүтэлбэри доро һорилгоёо үргэлжэлүүлнэ.

Энэ үе соо Олег Пятков хэдэн ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар хабаадаба. Нёдондо жэл «Байгал» журналай шанда хүртэхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадахадаа, бронзо медаляар шагнагдаа һэн. Гадна «Буревестник» бүлгэмэй Россин соведэй мүрысөөндэ хабаадахадаа, хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа.

Мүнөө тэрэ республикынгаа суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, залуушуулай дунда боксоор РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Пятигорск хотодо үнгэрэгдэжэ байһан мүрысөөндэ хабаадана.

— Олег бар хүсэтэй, онсо өөрын арга дүрэтэй, шамбай сүлхэ боксер юм. Тэрэ һуралсал һорилгодоо тон анхаралтайгаар, оролдосо хэшээлтэйгээр хандадаг. Эгээл тиимэһээ ехэ ерээдүйтэй байна. Һорилго бэлэдхэлээ бүри эршэдхэжэ, энэ жэлдэ үнгэрэгдэхэ РСФСР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэхэ гэһэн зорилго урдаа табяад байнабди. Юун болохо юм? Энэ талаар ринг харюу үгэнэ бэзэ, — гэжэ тэрэнэй тренер Борис Дугаржапович Доржиев хөөрэнэ.

### МҮНГЭН МЕДАЛЬДА ХҮРТЭБЭ

Залуушуулай дунда һур харбалгаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Чебоксара хотодо үнгэрэгдэжэ, Россин Федерациин хорёод область, хизаар болон автономито республикын 100 гаран мэргэшүүл хабаадаһан байгаа.

«Динамо» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй харбагшад энэ мүрысөөндэ манай республикын спортын нэрэ хүндые хамгаалба. Тиихэдээ Буряадай мэргэшүүл яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Тусхайлбал, Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Владлен Дарханов М-1 упражненеэр харбахадаа, 1294 очко тудажа, хоёрдохи һуури эзэлээд, мүнгэн медальда хүртэбэ.

Манай командын бусад гэшүүд эдэбхитэй һайнаар харбажа, мэргэжэлтэдэй зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байха юм. Тиигэжэ спортын мастернууд Ж. Дамбиев, А. Савельев, Б. Людофа, Л. Савченко, В. Бубеева гэгшэд Россин Федерациин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, залуушуулай дунда һур харбалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мартын һүүл багта Москва хотодо үнгэрэгдэхэ мүрысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

**Б-М. ЖИГЖИТОВ.**

## ГҮРЭНЭЙ АВТОИНСПЕКЦИ МЭДЭЭСЭНЭ

Автомобиль, мотоцикл, прицепүүдэй техническэ талаараа ашаглалгада бэлэн байһаниие шалгаха дүримтэй зохилдуулан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет 1986 оной февралиин 14-дэ тусхай захиралта баталан абаба. Жэл бүри хэгдэдэг шалгалтада республикын предприятинуудай, албан зургаануудай, организацинуудай, тэрэшэлэн ажалшадай хубиин автомобильнууд, мотоцикл болон прицепүүд иимэ болзорнуудта шалгалта гараха болобо:

**1986 оной мартын 17-һоо майн 10 болотор гүрэнэй бүхы автотранспорт;**

**1986 оной мартын 17-һоо июлиин 1 болотор ажалшадай хубиин автотранспорт;**

**Автотранспортнуудые харалгада эльгээхэ тусхай график гүйсэдкомууд баталха ёһотой.**

Харгын дүримэй эрилтын ёһоор, транспортнуудай техническэ харалга хэһэн комиссиин гэшүүд машина, мотоциклнуудай тормоз, мөөрнүүдые, дохёо үгэдэг тэмдэгүүд болон холо, ойрын гэрэл үгэхэ түхеэрэлгэнүүдые, транспортын кузов, кабинануудай хэр зэргээр харууһалагдаһан тухай шалгаха болоно.

Гүрэнэй автоинспекциин Улаан-Үдэ хотын хубидаа машинатай ажалшадай транспортнуудые гурбан ондоо газарта шалгаха юм. **СОВЕТСКЭ РАЙОНОЙ АЖАЛШАД** Заречнэ тосхоной Кабанская үйлсэдэ, Заречныи дотоодын хэрэгүүдэй таһагай газаа; **ОКТЯБРЬСКА РАЙОНОЙХИД** — мяхаконсервын комбинадай хоёрдохи автотранспортна предприятиин талмай дээрэ; **ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНО РАЙОНОЙХИД** Стрелкэдэхи нэгэдэхи автотранспортын талмай дээрэ машинаяа гүрэнэй автоинспекциин комиссида асаржа, шалгалта гараха ёһотой. Харалгын үдэр — суббото бүри үглөөнэй 9 чаһаа 14 болотор үргэлжэлхэ юм.

Техническэ шалгалта гараха автотранспортын эзэд саг соогоо комиссиин үзэмжэдэ машинануудаа асарха болоно. Тиихэдээ техническэ паспорт, талон, тоггоогдомол формотой справка, хубиин автотранспортһаа татабарида түлэгдэһэн мүнгэнэй квитанци, машина жолоодохо үнэмшэлгэ, шалгалта гараһан медицинскэ справка бэедээ абажа ябаха зэргэтэй.

Хубиин машинатай ажалшадай хэдэн жэлэй туршада техническэ харалгада тэрэнээ асараагүй байгаа һаань, татабариин налог хоёр жэлээр урид түлэхэ зэмэ тохогдодог гээшэ. Машинын эзэнэй саг зуура үбшэлоод гү, али командировкодо байгаад, тоггоогдоһон болзорто транспортаа асараагүй байбалынь, яла түлэгдэхэгүй. Зүгөөр тэрэ арбан хоногой туршада транспортаа техническэ харалгада асаржа харуулха болоно.

Хубиин хэрэглэмжын автомобиль, мотоциклай эзэдтэ Гүрэнэй автоинспекци техническэ шалгалта гараһан тухайнь тусхай талон үгэдэг. Тэрэнь автомашинын урдахи шэлэй баруун гар талын доодо буланда няагдаха ёһотой. Тиимэ талонгүйгөөр автотранспорт жолоодохонь хорюултай.

## ПРАВДА БУРЯТИИ

**Нэгэдэхи хуудаһанда.** «Шэнэ юумэ мэдэрэлгэ» — түрүү бэшэг. Партийна комитедүүдтэ. «Съездын материалнуудые олондо ойлгуулха» — Д. Дамбаевай корреспонденци. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

**Хоёрдохи хуудаһанда.** Партийна ажабайдал: эхин организациин хэрэгүүд. «Үйлэдбэриие хурдадхаха эрилтэ табигдана» — Н. Дегтяревой статья.

**Гурбадахи хуудаһанда.** Хүдөөгэй залуу кадрнууд» — Ц. Цыренжаповай фото-мэдээсэл.

**Дүрбэдэхи хуудаһанда.** Аэрофлодой соносхол.

## СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

**Москва.** 9.00 — «Время». 9.45 — Долоон хоногой спорт. 10.15 — Баримтата фильм. 10.30 — «Берег». 1-дэхи, 2-дохи сери. 12.45 — Шэнэ һонин. 18.30 — «Экологическа дневник».

**Улаан-Үдэ.** 18.50 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 19.00 — Республика дотор адуу үсхэбэрилгые хүгжөөхэ тухай.

**Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

**Улаан-Үдэ.** 20.00 — Шэнэ һонин (буряадаар). 20.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

**Москва.** 20.30 — «Интервью в Буэнос-Айресе». Москвагай В. Маяковскиин нэрэмжэтэ академическэ театрай фильм-зүжэг. 22.00 — «Время». 22.35 — Фильм-зүжэгэй үргэлжэлэл. 23.25 — Москва хотын хоорой бүлгэмэй «Виват» гэһэн камерна хоорой концерт. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

**Москва.** 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «И с вами снова я...» — уран һайханай фильм. 10.30 — Фортепианна дуэт. наадаха. 10.50 — «Будильник». 11.20 — «Ород хэлэн». 11.50 — «Константин Симонов» — баримтата фильм. 1-дэхи сери. 12.50 — Француз хэлэн. 13.30 — «Путешествие на Луну» — 3 серитэй уран һайханай фильм. (Венгри). 1-дэхи сери. 14.25 — Тележурнал. 14.55 — Духовой инструментнүүдэй «Серенада» квинтет наадаха. 15.25 — В. Гаршин — уран зурааша. 16.05 — Шэнэ һонин. 18.50 — Баримтата фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-95, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-01389. Заказ № 71. Индекс 04609.